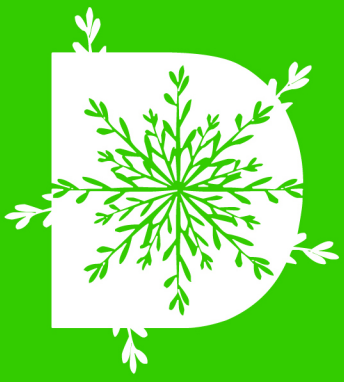
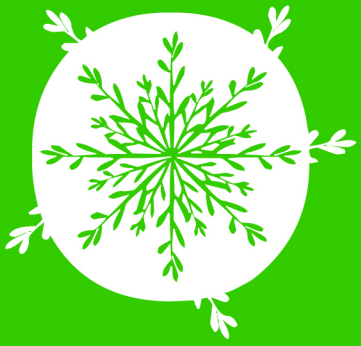
EMERSON

DOĞA

DOĞA
Ralph Waldo Emerson
natüralizm/felsefe
82 sayfa

Türkçesi: Burcu Tosun

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık ® 2014, Zeplin
www.kafekitap.com
editor@kafekitap.com

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık
İslambey Cd. 44/13 34050 Eyüp İstanbul
0212 615 22 99

ISBN: 978-605-143-129-1

Baskı: Net Kırtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.
Taksim Cd. Yoğurtçu Faik Sk. No 3
Taksim Beyoğlu İstanbul

DOĞA

RALPH WALDO EMERSON

Türkçesi: Burcu Tosun

RALPH WALDO EMERSON 1826 yılında Harvard Üniversitesi'nden mezun olan Emerson 1832-33 yıllarında ilk İngiltere yolculuğuna çıktı. Orada ileride izleyicisi olduğu ünlü düşünürler ve kişilerle tanıştı. Boston'a döndüğünde kendini gezilere ve konferanslara veren Emerson böylece ülkenin tümünü yakından tanıma olanağı buldu. 1835'de Concord Massachusetts'te bir ev aldı ve ikinci eşi ile evlendi. Concord'da Nathaniel Hawthorne ve Henry David Thoreau ile dost oldu. Ve zamanla ünü ABD'yi aştı, Avrupa'ya kadar yayıldı. Nietzsche, "kendimi Emerson'a o denli yakın buluyorum ki onu övmekten çekiniyorum, çünkü kendimi övmüş gibi olmaktan korkuyorum" diyordu. Birkaç yolculuk sayılmazsa hep Massachusetts Concord kasabasında yaşayan Emerson *Doğa* adlı eserini 1836'da kaleme aldı.

Sayısız halkalı gizli bir zincir
En ötedekini yakına doğru getirir;
Gözler gittiği yerde anlar alametleri,
Ve gül her dilde konuşur,
Ve, insana olmak için mücadele vererek, solucan
Şeklin tüm kulelerinin üzerine yerleşir.

DOĞA
HAMMADDE
GÜZELLİK
DİL
DİSİPLİN
İDEALİZM
RUH
OLASILIKLAR

Doğa

Giriş

BİZİM çağımız, içinde geçmişini de barındırır; atalarımızın türbelerini inşa eder. Biyografiler, tarihler ve eleştiriler yazar. Yukarıda bahsi geçen ataların nesli, Tanrı ve doğayı birbirine denk görür, biz ise, onların gözünden. Neden biz de evrenle özgün bir ilişkinin tadını çıkartmayalım? Neden bizi gerçeğe ulaştıran güçlü bir içgüdüye dayalı şiirlere, felsefeye ve ataların tarihlerinden değil de, gerçeğin açığa çıkartılmasından kaynaklanan bir dine sahip olmayalım? Hayat selleri etrafımızda ve içimizde çağlayan ve kaynağı oldukları güç sayesinde bizi kendisine uyumlu bir eyleme davet eden doğa tarafından bir mevsim boyunca kucaklanmışken, neden el yordamıyla geçmişin kuru kemikleri arasında aranalım ya da yaşayan nesli onun solgun giysileriyle bir maskeli balonun içine sokalım? Güneş bugün(e) de ışıldıyor. Tarlalarda daha fazla pamuk ve keten var. Yeni topraklar, yeni insanlar, yeni düşünceler var. Kendi mesleklerimizi ve kanunlarımızı ve dini geleneklerimizi istemeliyiz.

Aklımıza gelen hiçbir sorunun cevaplanamaz nitelikte olmadığı şüphesizdir. Yaradılışın mükemmeliyetine yani; Evrenin düzeninin zihnimizde uyandırdığı merak ne olursa olsun, bunu yine Everenin düzeninin gidereceğine bir yere kadar inanmalıyız. Her insanın içinde bulunduğu şartlar, ortaya koyduğu bu sorular, içinde hiyeroglifsel bir çözüm içerir. İnsan bunu gerçek olarak algılamadan önce, yaşam olarak eyleme döker. Doğa da benzer bir tutumla kendi yapıları ve eğilimleri içinde halihazırda kendi tasarımını betimler. Etrafımızda huzurla ışıldayan muhteşem yanılsamayı sorgulamalıyız. Doğa'nın amacının ne olduğunu sorgulamalıyız.

Tüm bilimlerin tek amacı vardır, o da doğa üzerine teori üretmek. Türler ve fonksiyonlar üzerine teorilerimiz var ancak yaradılış üzerine uzak bir yaklaşım bile hala yok denecek kadar az. Artık gerçeğe giden yoldan o kadar uzağız ki, din alimleri birbirleri ile anlaşmazlık yaşıyor ve birbirlerinden nefret ediyorlar ve spekülatif insanlar sağlıksız ve anlamsız bir özgüvene sahipler. Yine de, sağlıklı bir sağduyuya göre, en soyut gerçek en uygulanabilir olandır. Bir gün doğru bir teori ortaya çıktığında, bu kendi kendisinin ispatı olacaktır. Bu teorinin sağlaması ise, onun tüm doğaüstü olayları açıklaması olacaktır. Şu anda, bunların birçoğu yalnızca açıklanmamış olarak değil anlaşılmamış bir şekilde de dil, uyku, delilik, rüyalar, vahşi hayvanlar, seks olarak düşünülüyor.

Felsefi açıdan nitelendirildiğinde, evren, Doğa ve Ruh'tan oluşmuştur. Açıkçası, aynı anda hem doğa hem de sanat olan ve bizden bağımsız olan her şey, Felsefe'nin BEN OLMAYAN olarak ayrı tuttuğu her şey, tüm diğer insanlar ve benim kendi bedenim, bu yüzden aynı isim altında sıralanmalıdır; DOĞA. Doğanın değerlerini tek tek sıralarken ve bunların toplamını hesap ederken, kelimenin genel ve felsefi anlamlarının ikisini de algılatacak şekilde kullanmalıyım. Şu anda bizim sorguladıklarımız kadar genel sorgulamalarda, hata maddesel değildir; düşüncede hiç bir karmaşa meydana gelmeyecektir. *Doğa*, genel anlamda, mekan, hava, nehir, yaprak gibi, insan tarafından niteliği değiştirilmemiş olana işaret eder. *Sanat*, bir evde, su kanalında, bir heykelde, bir resimdeki gibi insan iradesinin bu aynı doğal şeylerle birleşimine uygulanır. Ancak; biraz yontmak, pişirmek, yamalamak ve yıkamak gibi, birlikte yapılan işlemler o kadar önemsizdir ve insan zihninde dünyanın yarattığı kanı o kadar büyüktür ki, bunlar sonucu değiştirmez.

DOĞA

İNSAN yalnız kalmak için kendi çevresinden olduğu kadar toplumdan da olabildiğince uzaklaşmaya ihtiyaç duyar. Yanımda kimse olamasa da okuyup yazabildiğim sürece tam anlamıyla yalnız değilim. Ancak eğer bir insan yalnız kalabilirse, yıldızlara bakmalıdır. Bu eşsiz dünyalardan gelen ışık huzmeleri, insan ve dokunduğu her şey arasında dağılacaktır. Bazıları atmosferin, bu kutsal cisimlerde, insana yüceliğin ebedi varlığını göstermek için saydam olarak yaratıldığını düşünebilir. Şehirlerin sokaklarından bakıldığında ne kadar da muhteşemler! Eğer yıldızlar bin yılda yalnızca bir gece ortaya çıkacak olsaydı, sergilenen bu cennete insan nasıl inanır ve sever ve nesiller boyu hatırlanmasını sağlayabilirdi ki! Oysa bu güzellik elçileri her gece ortaya çıkar ve hatırlatıcı gülüşleriyle evreni aydınlatırlar.

Yıldızlar belli bir saygı uyandırır çünkü her zaman orada olsalar da ulaşılamazdırlar; ancak, zihin tüm doğal nesneler onların etkisine açık olduğunda benzer bir etki yaratırlar. Doğa hiç bir zaman cimri bir görünüme bürünmez. Ne de en aydın insan bile onun sırrını gasp ederek onun tüm kusursuzluğunu keşfetmekle ona olan merakını kaybeder. Doğa aydın bir ruh için hiç bir zaman oyuncağa dönüşmemiştir. Çiçekler, hayvanlar, dağlar insanın çocukluğunun saflığına mutluluk verdiği kadar, onun en iyi anın dirayetini yansıtır.

Doğadan bu bağlamda bahsettiğimizde, zihnimizde çok belirgin ama yine de en şiirsel anlayış vardır. Çok katmanlı doğal nesneler tarafından oluşturulan etkinin doğruluğundan bahsediyoruz. Oduncunun kereste so-

pasını, şairin ağacından ayıran işte budur. Bu sabah gördüğüm büyüleyici manzara şüphesiz yirmi ya da otuz tarladan oluşuyordu. Bu tarlaların sahibi Miller, ötekilerininki Locke ve öteki koruluğunki Manning. Ancak hiç birisi manzaranın sahibi değil. Ufukta sadece şairin gözlerinin bütünleştirebildiği ancak hiç bir insanın sahibi olmadığı bir servet var. Sigorta poliçelerinin yer vermediği ancak bu adamların tarlalarının en güzel kısmı olan yer de burası.

Açık konuşmak gerekirse, çok az yetişkin insan doğayı görebilir. Çoğu insan güneşi görmez. En azından çok yüzeysel bir görüşleri vardır. Güneş, yetişkin insanın gözünü sadece aydınlatır ancak çocuğun gözüne ve kalbine parlar. İçe ve dışa yansıttığı duyguları hala gerçek anlamda birbiri ile uyumlu olan doğa aşığı; yetişkinlik döneminde bile, çocukluk ruhunu korumuş olandır. Gökyüzü ve yeryüzü ile ilişkisi onun günlük besininin bir parçası haline gelir. Doğanın huzurundayken, bu insanın içinde gerçek acılar yerine, vahşi bir sevinç çağlar. Doğa der ki; o bana ait bir varlık ve tüm yersiz kederlerine meydan okuyarak benimle mutlu olmalıdır. Sadece güneş ve ay değil, aynı zamanda nefes kesici gün ortasından, en acımasız gece yarsına her saat ve mevsim farklı bir ruh hali ile örtüştüğü ve buna izin verdiği için güzelliğe övgünün ürünlerini verir. Doğa, komik ya da matemli bir piyese eşit şekilde uyan bir çerçevedir. Bedenen sağlıklı olduğumuzda, hava olağanüstü erdemin dostudur. Alacakaranlıkta, bulutlu bir gökyüzünün altında, kar birikintileri arasından, düşüncelerimde özel bir iyi talihin olacağına dair hiçbir şey olmadan boş açık alandan geçerken, muhteşem bir coşkunun tadını çıkardım. Korkunun eşiğinden memnunum. İnsan bu koruluklarda, yılanın ölü derisini attığı gibi, yaşadığı tüm yılları söküp atar ve hayatının hangi döneminde olursa olsun, her zaman bir çocuktur. Ormanda, ebedi gençlik vardır. Bu Tanrı'nın koruluklarında, incelik ve kutsallık

hüküm sürer, daimi bir festival hazırlanır ve konuklar bunlardan bin yıl geçse de bundan bıkıp usanmayacağının farkına varır. Ormanda, mantık ve inanca geri döneriz. Orada, hayatta hiçbir şey; hiç bir utanç, hiç bir felaket, (bana gözlerimi bırakarak), doğanın onaramayacağı hiç bir şey başıma gelmezmiş gibi hissederim. Çıplak zeminde, başım gamsız hava ile yıkanıp sonsuz uzaya yükselmiş dururken, tüm zalim bencillik yok olur. Şeffaf bir göz yuvarı haline gelirim; bir hiçim; her şeyi görürüm; Evrensel Varlığın ırmakları tüm benliğimde devran eder; Tanrı'nın bir parçası ya da taneciğiyim. En yakın dostun adı o anda yabancı ve fani gelir: kardeş olmak; eş dost olmak –efendi ve hizmetçi olmak- o anda önemsizdir ve rahatsızlık vericidir. Ben sınırlandırılmamış ve ölümsüz güzelliğin aşığıyım. Vahşi doğada, sokaklarda ya da kasabalarda bulduğumdan daha samimi ve daha benimle aynı tabiattan olan bir şey bulurum. Huzur dolu manzarada ve özellikle ufkun en uzak çizgisinde, insan bir şekilde kendi doğası kadar güzel olanın farkına varıyor.

Kırların ve ormanların aracılık ettiği en büyük haz, insan ve bitki arasında gizli bir ilişki olması ihtimalidir. Ben yalnız ve kaynağı belirsiz değilim. Bitkiler beni başlarını öne arkaya sallayarak onaylar, ben de onları. Ağaç dallarının fırtınada dalgalanışı benim için hem yeni, hem de eski bir olgudur. Beni hayrete düşürür ama yine de bilinmedik bir şey değildir. Yarattığı etki, adil düşündüğümü ya da doğru olanı yaptığımı var saydığımda benliğimi saran o his gibi yüksek bir düşünce ya da daha üstün bir duygudur.

Yine de bu hazzı üretme gücü doğada değildir, daha çok insanda ya da doğa ve insan arasındaki uyumda mevcuttur. Bu hazları büyük ölçülülükle kullanmak gereklidir. Çünkü doğa her zaman şenlik giysisi ile kandırılamaz, oysa dün parfüm kokan ve orman perilerinin eğlencesi olarak süslenen aynı sahne, bugün melankoli

ile kaplanmıştır. Doğa her zaman ruhun renklerine bürünür. Sefalet içinde ter döküp çalışan insan için, kendi ocağının sıcaklığı içinde hüzün barındırır. Sonrasında, yakın bir dostu ölüme yeni teslim etmiş bir insanın hissettiği gibi tabiatı küçümsenme hissi vardır. Gökyüzü, kalabalık içerisinde daha az değerli olanın üzerine kapanırken muhteşemliğinden bir şeyler yitirir.

HAMMADDE

KİM dünyanın nihai amacı üzerine düşünse, o kişi sonucun çok sayıda faydasının olduğunun farkına varacaktır. Bunu yapanların hepsi, şu sınıflandırmalardan birinin içine girdiklerini kabul ederler: Hammadde; Güzellik; Dil ve Disiplin.

Duygularımızın doğaya borçlu olduğu tüm üstünlükleri, Hammadde genel adı altında sınıflandırıyorum. Tabi ki bu, ruha sunduğu hizmet gibi en üst düzeyde değil, geçici ve dolaylı bir menfaattir. Yine de, zayıf da olsa kendi türünde mükemmeldir ve tüm insanların kavradığı doğanın yegane menfaattir. İnsana destek olmak için ve gökyüzünde süzülmesini sağlayan bu yeşil küredeki mutluluğu için yaratılmış olan istikrarlı ve savurgan donanımı keşfettiğimizde, insanın acıları çocuksu bir huysuzluk gibi görünür. Bu görkemli motifleri, bu hayatı kolaylaştıran şeylerin zenginliğini, üzerimizdeki bu gökyüzü okyanusunu, onun altındaki bu sularla kaplı okyanusu, ikisinin arasındaki bu toprak küreyi, bu ışıklarla kaplı yıldız kümelerini, bu damla damla bulutları, bu iklimlerin renkli örtülerini, bu dört bölümlü seneyi hangi melekler icat etti? Hayvanlar, ateş su, taşlar ve mısırlar ona hizmet ediyor. Bu tarla aynı anda onun hem üzerinde durduğu zemin, hem çalışma alanı, hem oyun sahası, hem de yatağıdır.

"Daha fazla hizmetçi insana hizmet etmekte
Onun farkına vardığından çok daha fazla."-

İnsana hizmetindeki doğa, yalnızca maddesel değil, aynı zamanda süreç ve sonuçtur. Her parçası insanın yararı için sürekli olarak birbirleri ile el ele çalışır. Rüzgar tohumu eker; güneş denizi buharlaştırır; rüzgar buharı tarlalara üfler; dünyanın öteki ucundaki buzullar buharda yağmuru yoğunlaştırır; yağmur bitkiyi besler; bitki hayvanı

besler ve böylece ilahi ihsanın sonsuz döngüsü insanı besler.

Yararlı sanatlar, bahsi geçen bu doğal yardımcıların insan zekası yoluyla yeniden yaratımı ya da yeni birleşimleridir. İnsan artık onu destekleyen fırtınalar beklemez, onun yerine buhar sayesinde, Aeolus'un çantasının masalını gerçeğe dönüştürür ve teknesinin kazanında otuz iki rüzgar taşır. Sürtünmeyi önlemek için yolunu demir çubuklarla döşer ve arkasındaki at arabasını bir gemi dolusu insan, hayvan ve mal ile doldurur, bir şahin ya da kırlangıcın havada yaptığı gibi, taşranın içinden, kasabadan kasabaya ok gibi fırlar. Bu aletleri bir araya getirmekle, Nuh'tan Napolyon dönemine kadar dünyanın çehresi nasıl da değişti! Zavallı yalnız insan kendisi için inşa edilmiş şehirlere, gemilere, kanallara ve köprülere sahip. Postaneye gider ve insanoğlu onun ayak işlerini halleder; kitapçıya gider ve insanoğlu olan biten her şeyi onun için okur ve yazar; adalet sarayına gider ve devletler onun yanlışlarını düzeltir. O evini bir yol kenarına inşa eder ve insanoğlu her sabah onun için harekete geçer ve kar küreyerek onun için bir yol açar.

Ancak bu menfaatler sınıflandırmasında detayları belirtmeye gerek yoktur. Bu katalog sonsuz ve örnekler o kadar açık ve ortada ki, bunun, daha öte bir hayra saygı besleyen açgözlü bir menfaat olduğu genel düşüncesiyle bunu okuyucunun yorumuna bırakmalıyım. Bir insan beslenmiş olmak için değil, çalışabilmesi için beslenir.

GÜZELLİK

DOĞA tarafından hizmet gören insanın soylu isteği, tam anlamıyla, GÜZELLİK aşkıdır.

Antik Yunanlılar dünyaya *κοσμος*, yani güzellik adını vermişlerdi. Her şeyin yapılandırılmasındaki gibi ya da insan gözünün esneklik gücünde olduğu gibi, gökyüzünde, dağlarda, ağaçta, hayvandaki temel formlar bize *kendi içlerinde ve kendileri için* haz verirler; ana hatlarından, renklerinden, hareketlerinden ve sınıflandırılmalarından ortaya çıkan bir haz. Bunu kısmen gözün kendisine borçlu gibidir. Göz, sanatçıların en iyisidir. Yapının ve ışığın kurallarının ortaklaşa eylemleri ile karakteri her ne olursa olsun nesne yığınlarının hepsini iyi renklendirilmiş ve gölgelendirilmiş bir küreye çeviren ve böylece belli objeler kaba ve etkisiz kalırken, oluşturdukları manzara yuvarlak ve simetrik olsun diye bütünleştiren perspektif üretilir. Ve göz en iyi besteci olduğu gibi, ışık da en iyi ressamdır. Yoğun ışığın güzelleştiremeyeceği kadar çirkin hiç bir nesne yoktur. Ve gözün algılamaya gücünün yettiği dürtü ve sahip olduğu zaman ve mekan gibi bir tür sonsuzluk, her cismi parlak ve canlı hale getirir. Ölü bir beden bile kendine has bir güzelliğe sahiptir. Ancak doğa üzerinde yayılan bu genel güzelliğin yanı sıra mısır, üzüm, çam kozalağı, kuyruk kokan kuşu, yumurta, kuş türlerinin çoğunun kanatları ve formları, aslanpençesi, yılan, kelebek, deniz kabukları, alevler, bulutlar, tomurcuklar, yapraklar ve palmiye gibi birçok ağacın formu gibi, tüm özgün formların neredeyse hepsinin göze hoş göründüğü, bizim onları sayısız defa taklit etmemizle kanıtlanmıştır.

Daha iyi anlamak için Güzelliğin yönlerini üç bölüme ayırabiliriz.

1. ilk olarak, doğal formların basit algısı bir hazdır. Doğadaki formların ve eylemlerin etkisi insan için o kadar gereklidir ki, en alt seviyedeki işlevlerinde bile hammadde ve güzellik sınırları içinde yatar gibidir. Zehirleyici bir iş ya da birliktelikler tarafından sıkıştırılmış olan beden ve zihin için doğal bir tedavi edicidir ve onları sağlıklı haline geri döndürür. Tüccar, avukat caddenin gürültüsü ve kurnazlığından çıkar ve gökyüzünü ve ormanları görür ve yeniden bir insandır. Gördüklerinin sonsuz dinginliğinde kendisini bulur. Göz sağlıklı olmak için sanki bir ufuk çizgisine ihtiyaç duyar. Yeteri kadar ileriyi görebildikçe hiç bir zaman yorulmayız.

Ama başka zamanlarda Doğa, güzelliği ile bizi tatmin eder ve bunu herhangi bir fiziksel fayda katmadan yapar. Şafak vaktinden güneşin doğuşuna kadar, bir meleğin ortak olabileceği duygularla, evimin karşısındaki tepenin üzerinden sabahın manzarasını görüyorum. Uzun narin bulut şeritleri, koyu kırmızı bir denizdeki balıklar gibi süzülüyorlar. Bir sahil misali, yeryüzünden bu sessiz denize bakıyorum. Sanki onun bu hızlı dönüşümlerinde kendi yerimi alıyorum: etkin cazibe benim toprağıma ulaşıyor ve genişliyorum ve sabah rüzgarı ile bütünleşiyorum. Doğa, çok az ve sade unsurla bizi nasıl da ilahlaştırır! Bana sağlıklı bir beden ve bir gün verin ve imparatorların ihtişamını anlamsız hale getireyim. Gün doğumu benim Asur'um; gün batımı ve ayın doğuşu Baf'ım ve perilerin hayal bile edilemeyen diyarı; uzun öğleden sonra benim için duyguların ve anlayışın İngiltere'si; gece bana göre mistik felsefenin ve rüyaların Almanya'sıdır.

Öğleden sonra azalan hassasiyetimiz dışında, dün akşamüstünün büyüsü olan Ocak ayı gün batımının mükemmelliği diğerlerinden daha az değildi. Batı bulutları kendi içlerinde önce büyük, sonra küçük parçalara bölünerek, tarif edilemez bir yumuşaklıktaki pembe tonlarında pullara ayrılmıştı ve hava o kadar çok hayat ve tazelik içeriyordu ki, evin kapısından içeri girmek acı veriyordu. Doğanın

söyleyeceği ne olabilirdi? Değirmenin arkasındaki vadinin canlı uykusunda ve Homer ya da Shakspeare'in benim için kelimelerle yeniden tasvir etmediklerinde bir anlam yok muydu? Arka planları mavi doğu olan yapraksız ağaçlar, gün batımında ateş kulelerine dönüşür ve çiçeklerin yıldız şekilli ölü kaliksleri ve kurumuş her sap ve üzerine kırağı düşmüş her anız, bu sessiz müziğe bir şekilde katkıda bulunur.

Şehir sakinleri taşra manzarasının yalnızca yılın yarısı boyunca güzel olduğunu zannederler. Ben kış manzarasından zevk alırım ve bu manzaranın bizi en az yazın ılıman etkilerindeki kadar duygulandığına inanırım. Dikkatli gözler için, senenin her anı kendi güzelliğine sahiptir ve baktığı aynı tarlada, her saat, daha önce hiç görülmemiş ve bir daha asla görülmeyecek olan bir resmin vardır. Gökyüzü her an değişir ve altındaki çayırlara ihtişamını ya da hüznünü yansıtır. Etrafını çevreleyen tarladaki ekinlerin durumu haftadan haftaya toprağın çehresini değiştirir. Zamanın, yaz vakitlerini ayırt etmesini sağlayan sessiz saati oluşturan, çayırlardaki ve yol kenarlarındaki yerel bitkiler silsilesi, dikkatli gözlemciyi günün bölümlerine bile duyarlı hale getirecektir. Zamanlaması mükemmel olan bitkiler gibi, kuş ve böcek sürüleri birbirlerini takip eder ve sene, içinde hepsi için bir yer barındırır. Nehir yataklarında çeşitlilik daha fazladır. Temmuz'da pontederia ya da su kenarı bitkileri, güzel nehrin sığ bölümlerindeki geniş yataklarda çiçek açar ve sürekli hareket halindeki sarı kelebeklerle dolup taşar. Sanat, mor ve altın renginin bu ihtişamı ile rekabet edemez. Gerçekten de nehir ebedi bir galadır ve her ay yeni bir dekor ile böbürlenir.

Güzellik olarak görülen ve hissedilen Doğanın bu güzelliği, en önemsiz kısmıdır. Günün sergilediği gösteriler, çiğ ile kaplanmış sabah, gökkuşağı, dağlar, çiçek açmış meyve bahçeleri, yıldızlar, ay ışığı, durgun sudaki gölgeler ve bunlar gibi birçok şey eğer çok fazla hevesle kovalanırsa, yalnızca bir gösteri haline gelir ve gerçekdışı halleriyle

bizimle alay ederler. Ayı görmek için evden dışarı çıktığında bu katıksız gösteriştir; kaçınılmaz yolculuğuna ışık saçtığı zamanki kadar haz vermeyecektir. Ekim'in sarı öğleden sonralarında parıldayan güzellik, bunu kim kavrayabilir ki? Onu bulmak için ilerlersin ve o gitmiş olur; gayret penceresinden baktığında o sadece bir seraptır.

2. Yüksek, yani spritüel unsura ait olanın varlığı, doğanın mükemmeliyeti için kesinlikle gereklidir. Kadınsılık içermeden sevebilen yüksek ve ilahi güzellik, bunun insan iradesiyle bütünlüğünde var olandır. Güzellik, Tanrı'nın erdem üzerine yerleştirdiği işarettir. Her doğal eylem inayet içerir. Her epik eylem de alçakgönüllüdür ve mekan ve seyircilerin öne çıkmasına yol açar. Büyük eylemler sayesinde bize, evrenin, kendi içinde var olan her bireye ait olduğu öğretildi. Tüm doğa, her rasyonel varlığa verilmiş doğuştan gelen bir hak ve onun mülküdür. Eğer isterse, doğa onundur. İnsan kendisini doğadan soyutlayabilir: çoğu insanın yaptığı gibi, bir köşeye sokulup, krallığından el çekebilir ancak yaradılışı dolayısıyla dünya onun yetkisindedir. Düşüncesi ve iradesinin enerjisine orantılı olarak dünyayı özümser. "İnsanın uğruna toprağı sürdüğü, yapılar inşa ettiği, gemi ile yol aldığı her şey erdeme boyun eğer;" der Sallust. "Rüzgârlar ve dalgalar," der Gibbon, "her zaman en becerikli rotacıların tarafındadır." Aynı şekilde güneş ve ay ve gökyüzünün tüm yıldızları da öyle. Leonidos ve onun üç yüz şehidi ölmek için bir gün harcarken, güneş ve ayın her ikisi de gelip Thermopylae'nin sarp dar geçidinde hepsine birden baktığında; Alp dağlarının yükseklerinde, çığ tehlikesi altındaki Arnold Winkelries, yoldaşlarının önündeki düşman hattını yarmak için kendi saffındaki Avusturyalı mızrak takımını topladığındaki gibi; harika bir doğal güzellik sahnesinde, yüce bir eylem gerçekleştiğinde; bu kahramanlar bu sahnenin güzelliğine eylemin güzelliğini katma hakkına sahip değil midir? Önü, sahilde dizilmiş bambu kulübelerinden koşuşarak kaçışan vahşiler; arkası deniz ve etrafı Indian

Archipelago dağları ile çevrili olan Colombus Amerika sahiline yanaşırken; bu canlı resimden insanı ayrı tutabilir miyiz? Yeni Dünya Colombus'un formunu, palmiye koruları ve geniş çayırlarıyla üstüne uyan bir perde gibi renklendirmiyor mu? Doğal güzellik, hava gibi süzülüp, her zaman büyük eylemlerin etrafını sarmaz mı? İngiliz kanunlarının savunucusu olan Sir Harry Vane, bir kızakta oturmuş, Toweer-hill'den yukarıya sürüklenerek idama götürülürken, halkın içinden birisi ona şöyle bağırdı; "İhtişamlı bir makama asla doymazsın." II. Charles, Londra sakinlerinin gözünü korkutmak için vatansever Lord Russel'ın darağacına götürülürken açık bir at arabasında, şehrin ana caddelerinde dolaştırılmasına neden oldu. "Ancak" der biyografisinin yazarı, "kalabalık, Lord Russel'ın yanında özgürlük ve erdemin oturduğunu hayal ediyordu." Özel yerlerde, kirli nesnelerin ortasında geçekleştirilen bir dürüstlük ya da kahramanlık eylemi, aniden gökyüzünü tapınağı ve güneşi mumu olarak kendine çeker gibidir. Yeter ki insanın düşünceleri onunkiyle eşit muhteşemlikte olsun, doğa kollarını uzatıp insanı kucaklar. Memnuniyetle onun her adımını gül ve menekşeler ile donatır ve sevgili çocuğunu güzelleştirmek için ihtişam ve erdem sınırlarını genişletir. Yalnızca insanın düşünceleri aynı kapsamda olmalı ki, o zaman çerçeve resme uysun. Erdemli bir insan doğanın işleyişi ile aynı çizgidedir ve görünen gök kubbenin başrol oyuncusu haline gelir. Homer, Pindar, Sokrates, Phocion, zihnimizde uyumlu bir şekilde Yunan coğrafyası ve iklimi ile ilişkilendirilirler. Görünen gökyüzü ve yeryüzü İsa ile aynı acıyı paylaşır. Ve ortak yaşamda kim karakteri güçlü ve mutlu bir insan görürse, onun her şeyi -insanları, düşünceleri ve günü - ne kadar kolay kendine çektiğini ve doğanın bir insana bağımlı bir hal aldığını fark edecektir.

3. Dünyanın güzelliğinin, özellikle aklın bir nesnesi haline geldikçe gözlemlenebileceği bir yönü daha vardır. Nesnelerin erdem ile ilişkilerinin yanı sıra, düşünce ile de ilişkileri

vardır. Akıl, evrenin mutlak düzenini, Tanrı'nın zihninde var oldukları şekliyle ve duygusal yakınlığın renklerini içermedikleri haliyle keşfeder. Entelektüeller ve etkin güçler birbirlerini takip eder gibidir ve birinin kendine has faaliyeti, diğerinin kendine has faaliyetini doğurur. Her birinde diğerine karşı dostane olmayan bir şey vardır ancak onlar hayvanların birbirini takip eden beslenme ve çalışma döngüleri gibidir; biri hazırlık yapar ve diğeri bunu takip eder. Bu yüzden güzellik de, daha önce eylemle ilişkili olarak gördüğümüz gibi, aranmadan ve aranmadığında bulunur, aklın algısı ve arayışı olarak kalır ve üstelik sırası geldiğinde etkin güçten gelir. İlahi olan hiç bir şey ölmez. İyi olan her şey ebediyen üretkendir. Doğanın güzelliği kendisini zihinde yeniden şekillendirir ve bunu verimsiz beklenti için değil, yaradılış için yapar.

Tüm insanlar dünyanın görünüşü karşısında bir nebze etkilenir; hatta bu bazı insanlar için haz derecesindedir. Bu güzellik aşkı zevktir. Bazıları da aynı aşka öyle bir aşırılıkla sahiptir ki, hayranlıkla yetinmez, onu yeni formlarla somutlaştırma arayışındadırlar. Güzelliğin yansıması sanattır.

Sanat eserlerinin yaratılması insanlığın gizemine ışık tutar. Bir sanat çalışması, dünyanın soyut ya da somut halidir. Doğanın akıbeti ya da ifade edilişinin minyatürüdür. Doğanın eserleri sayısız ve hepsi birbirinden farklı olsa da bunların hepsinin sonucu ya da dışa vurumu birbirine benzer ve tektir. Doğa temelde benzer ve hatta eşsiz formlar deryasıdır. Bir yaprak, bir güneş ışığı, bir manzara, okyanus, zihinde analojik bir etki yaratır. Hepsinde ortak olan şey –o mükemmeliyet ve ahenk, güzelliktir. Güzelliğin standardı tüm doğal formlar çemberidir,- İtalyanların "il piu nell' uno" olarak ifade ettiği doğanın bütünüdür. Hiç bir şey yalnızken tamamen güzel olamaz: bütünlük içindeki her şey güzeldir. Tek başına bir obje, sadece bu evrensel erdemi akla getirdiği kadar güzeldir. Şair, ressam, heykeltıraş, müzisyen, mimar, bunların her biri bir nokta-

da dünyanın görkemine yoğunlaşmanın peşindedir ve her biri, onları üretmeleri için teşvik eden bu güzellik aşkını farklı çalışmalarında tatmin etmek için çalışır. Bu yüzden, sanat doğanın insan süzgecinden geçmiş halidir. Böylece doğa sanatta, kendi ilk çalışmalarının güzelliği ile dolu olan insan iradesi üzerinden işler. Dünya böylece güzellik arzusunu tatmin etmek için ruhta var olur. Ben bu unsuru nihai son olarak adlandırıyorum. Ruhun neden güzellik arayışında olduğu hakkında hiç bir neden aranamaz. Güzellik, en geniş ve derin anlamıyla, evrenin kendini ifade şekillerinden biridir. Tanrı herkese adildir. Gerçeklik ve iyilik ve güzellik aynı Bütünün farklı yüzleridir. Ancak doğadaki güzellik nihaidir. Bu, derinlemesine güzelliğin habercisidir ve tek başına güvenilir ve tatmin edici hayırdır. Doğanın nihai amacının bir parçası olarak dururken, yine de son ve en yüksek ifadesi olmamalıdır.

DİL

DİL, Doğanın insan için hizmete sunduğu üçüncü faydadır. Doğa bir araçtır ve üç katmanlıdır.

1. Kelimeler doğal gerçeklerin simgeleridir.
2. Belli doğal gerçekler belli spritüel gerçeklerin simgesidir.
3. Doğa ruhun simgesidir.

1. Kelimeler doğal gerçeklerin simgeleridir. Doğa tarihinin amacı, doğaüstü tarihte bize yardımcı olmaktır: dışsal yaradılışın amacı, bize içsel yaradılışın yapısı ve değişimleri için bir dil sağlamaktır. Manevi ya da akılsal bir gerçeği ifade etmek için kullanılan her kelimenin kökenine indiğinde, bunun bir tür maddesel görünümden alıntı yaptığı ortaya çıkar. *Doğru*'nun anlamı *Düz*; *yanlış*'ın anlamı *eğri büğrü*. *Ruh*, aslında *rüzgar* anlamındadır; *günah*, *çizgiyi* aşmak; *kibir*, *kaş kaldırma.* Duygu ifade etmek için *kalp*, düşünce belirtmek için *kafa* deriz ve *düşünce* ve *duygu* sözcükleri hissedilir şeylerden alıntı yapar ve artık spritüel doğa tarafından sahiplenilmiştir.. Bu dönüştürmelerin gerçekleştiği sürecin çoğu, dilin çerçevelendirildiği geçmiş zamanlarda bizden gizlenmiştir; ancak aynı eğilim çocuklarda günlük olarak gözlemlenebilir. Çocuklar ve ilkel insanlar, zihinsel eylemlere uyguladıkları analojik cins isim ya da özel isimler kullanırlar.

2. Ancak spritüel bir anlam taşıyan –dil tarihinde çok bariz bir gerçek olan- bu tüm kelimelerin kökeni, doğaya olan en küçük borcumuzdur. Simgesel olan yalnızca kelimeler değildir; nesneler de simgeseldir. Her doğal gerçek, spritüel bir gerçeğin simgesidir. Doğadaki her görünüm zihinsel bir durumun karşılığıdır ve bu zihinsel durum ancak doğal bir görünümü kendisinin betimlemesi olarak sunmakla tanımlanabilir. Öfkeli bir insan bir

aslan; kurnaz insan tilki; katı insan bir kaya; okumuş insan meşaledir. Kuzu, masumiyeti; yılan, gizli kini; çiçekler, narin sevgiyi ifade eder. Aydınlık ve karanlık, bilgi ve cehalet, ateş de aşk için kullandığımız alışılagelmiş ifadelerimizdir. Arakamızda ve önümüzdeki göz alabildiğine mesafeler, bizim için sırasıyla anılar ve umudun resmidir.

Nehre bakıp, derin düşüncelere daldığında, aklına her şeyin akışı gelmeyen var mıdır? Akarsuya bir taş atarsınız ve o noktadan çoğalarak yayılan daireler tüm etkilerin en güzelidir. İnsan, kendi kişisel hayatının içinde ya da arkasında, Adaletin, Gerçeğin, Sevginin, Özgürlüğün yükseldiği ve öne çıktığı, bir gök kubbede gibi duran, evrensel bir ruhun varlığının bilincindedir. Amaç adını verdiği bu evrensel ruh: bana ya da sana ya da ona ait değil ama biz onunuz; ona aidiz ve onun insanlarıyız. Ve içinde kişisel dünyanın gömülü olduğu mavi gökyüzü, sonu gelmeyen ebedi sakinlikle ve sayısız gök cisimleriyle dolu gökyüzü, bir çeşit Amaçtır. Yani, akılsal açıdan nitelendirildiğinde Amaç olarak adlandırdığımız şeye, doğa ile ilişkisi bakımından nitelendirildiğinde Ruh adını veririz. Ruh yaratandır. Ruh kendi içinde yaşam barındırır. Ve her yaştan ve ülkeden insan, kendi dilinde onu BABA olarak somutlaştırır.

Bu analojilerde tesadüfi ya da değişken hiç bir şeyin olmadığı ama bunların sürekli olduğu ve doğaya yayıldığı kolaylıkla görülüyor. Bunlar birkaç şairin arada sırada kurduğu hayaller değildir, ancak insan örnekleyicidir ve tüm nesneler arasındaki ilişkiyi irdeler. İnsan, varlıkların merkezine yerleşmiştir ve her varlıktan insana bir bağlantı ışığı uzanır. Ve ne insan bu nesneler olmadan anlaşılabilir, ne de insan olmadan bu nesneler. Doğa tarihinde, tek başına ele alınan hiçbir gerçekliğin değeri yoktur, bunlar tek cinsiyet gibi yalnızca verimsizdir. Ama bunu insan tarihi ile birleştirdiğimizde, o zaman hayatla dolar. Tüm bitki örtüsü, Linnaeus ve Buffon'un tüm ciltleri,

gerçeklerin yavan katalogudur; ancak bir bitkinin alışkanlıkları, organlar, iş, bir böceğin çıkarttığı ses, gibi bu gerçeklerin en değersizleri aydın felsefede bir gerçeğin örneklemesine uygulandığında ya da herhangi bir şekilde insan doğası ile ilişkilendirildiğinde, bize en canlı ve uygun şekilde etki eder. Tüm söylemlerinde insan cesedini tohum olarak nitelendiren Paul'un, "Doğal bir beden ekildi; spritüel bir beden yükseldi," sözlerine kadar uzanan, küçük bir meyvenin faydalandığı bir bitkinin tohumu, insanın doğasındaki analojilerde etkilidir. Dünyanın kendi ekseni ve güneşin etrafında dönme hareketi, günü ve seneyi oluşturur. Bunlar belli miktardaki yabani ışık ve ısıdır. Ancak bir insan yaşamı ve mevsimler arasında bir analoji amacı yok mudur? Ayrıca mevsimler bu analojiden hiç bir ihtişam ya da sempati elde etmez mi? Bir karıncanın içgüdüleri, onu karınca olarak nitelendirdiğimizde, çok önemsizdir. Ancak bu durumdan insana bir bağlantı ışığı uzandığı anda ve küçük ağır işe görüntü olarak bakıldığında, güçlü bir kalbe sahip olan, yakın zamanda hiç bir zaman uyumadığı gözlemlendiği söylenen bu küçük beden ve dahası onun bütün alışkanlıkları, , yüce bir hal alır.

Sadece zaruri şeylere sahip olan ilkel insanlar, görünen şeyler ve insan düşünceleri arasındaki bu radikal benzerlikten dolayı figürlerle iletişim kurarlar. Tarihte, her şeyin sadece şiir olduğu ilk yıllara kadar geçmişe gittiğimizde, dil daha resimsel bir hal alır; ya da tüm spritüel gerçekler doğal simgelerle ifade edilir. Tüm dillerde, aynı simgelerin dilin orijinal öğelerini oluşturduğu görülür. Üstelik görülmüştür ki, tüm dillerdeki deyimler en muhteşem etkili konuşma sanatının ve gücünün parçaları olarak birbirine benzer. Ve bu ilk dil olduğu kadar aynı zamanda son dildir de. Dilin doğaya olan bu yakın bağımlılığı, bu dışsal bilinmezliğin insan hayatında bir tür öneminin söylemi, bizi etkileme gücünü asla kaybetmez. Güçlü bir tabiata sahip olan çiftçinin ya da oduncunun

tadını çıkarttığı sohbetinin tüm insanlarda yarattığı cazibeyi veren budur.

Bir insanın, düşüncesini uygun simgele birleştirme gücü ve böylece onu ifade etmesi, gerçeğe olan sevgisi ve bunu eksiksiz şekilde iletme arzusu, karakterinin sadeliğine bağlıdır. İnsanın yozlaşmasını dilin yozlaşması takip eder. Karakter sadeliği ve fikirlerin bağımsızlığı, ikincil arzuların –servet arzusu, zevk, güç, övgü- hakimiyeti ile sona erdiğinde ve iki yüzlülük ve sahtelik sadeliğin ve gerçeğin yerini aldığında, iradenin tercümanı olarak doğanın üzerindeki güç bir derece kaybedilir; yeni benzetmelerin yaratılması sona erer ve eski kelimeler olmadıkları bir şey için kullanıldıkları anormal bir hal alır, kasalarda altın külçesi olmadığında bir kağıt para hizmete sunulur. Zamanla, sahtekarlık ortaya çıkar ve kelimeler anlayış veya duygusal yakınlıkları canlandırma gücünün tümüyle kaybeder. Uzun süre önce medenileşmiş uluslarda, kısa süreliğine gerçekleri görüp söylediklerine inanan ve başkalarını da inandırmış olan, doğal örtüsünde zenginleştirdikleri kendilerine ait tek bir düşünceye sahip olmayan, bunun yerine bilinçsizce, ülkenin doğayı öncelikli görmüş temel yazarları tarafından yaratılan dilden beslenen yüzlerce yazara rastlanabilir.

Ancak aydın insanlar bu çürümüş kelime seçimini delip, kelimeleri yeniden gözle görünen nesnelerle bağlantılı hale getirirler ki böylece resimsel dil onu kullanan insanın gerçekle ve Tanrı'yla ittifak halinde olduğunun saygın belgesi olsun. Bahsi geçenler, tanıdık gerçeklerin ana çizgisinin üzerine çıktığı ve arzu ile alevlendiği veya düşünce ile coştuğu anda, kendisini imgelerle zenginleştirirler. Eğer içten konuşan bir insan, kendi entelektüel sürecini izlerse, zihinde ortaya çıkan her düşünce ile eşzamanlı var olan, doğal görünümü sunan oldukça parlak bir maddesel imge bulacaktır. Bu yüzdendir ki, iyi yazmak ve akıllıca konuşmak ebedi alegorilerdir. Bu görünüm kendiliğinden gelişir. Bu, deneyimin zihnin o anda-

ki eylemi ile harmanlanmasıdır. Bu, uygun yaratıdır. İnsanın hali hazırda yapmış olduğu araçlar üzerinden esas Amacın işleyişidir.

Bu gerçekler, suni ve kısıtlanmış şehirdeki hayata karşılık taşra hayatının sahip olduğu güçlü bir zihin avantajını akla getirebilir. Doğaya hakkında, istediğimiz şekilde iletişim kurmaktan fazlasını biliriz. Doğanın ışığı, daima zihnimize akar ve biz onun varlığını unuturuz. Ormanda büyümüş ve duyguları seneden seneye tasarlanmadan ve aldırmadan oluşan, güzel ve sakinleştirici değişimlerle beslenmiş olan şair, konuşmacı, şehrin gürültüsünde veya politikanın kargaşasında bütün öğrendiklerini yitirmemelidir. Bundan böyle, ulusal konseydeki galeyan ve dehşetin ortasında –devrim zamanlarında- bu imgeler, sabahın pırıltılarında geçip giden, ilerleyen olayların uyandıracağı uygun simgeler ve düşünülmüş kelimeler olarak yeniden belirecektir. Asil duyarlılık çağrısında, yine ormanlar dalgalanır; çamlar çağıldar; nehir dalgalanır ve parıldar ve dağların alçak kesimlerindeki sığırlar aynı çocukluğunda gördüğü ve duyduğu gibidir. Ve bu formlarla birlikte, ikna büyüleri, gücün anahtarları onun avuçlarına teslim edilir.

3. Biz böylece doğal nesneler tarafından, belli anlamlar ile desteklenir. Ama dil bu önemsiz bilgileri iletmek için ne kadar da harikadır! İnsana kendi kentsel dilinin sözlüğü ve dil bilgisini sağlamak için bütün varlıkların soylu yarışlarına, formların savurganlığına, gökyüzündeki gök cisimlerinin kalabalığına ihtiyacı var mıydı? Biz bu muhteşem şifreyi birbirimizi suçlama ilişkilerimizi kolaylaştırmak için kullanırken, bunu daha kullanıma koymadığımız ve de koyamayacağımız hissine kapılırız. Yumurtalarını kızartmak için volkanın közlerini kullanan gezginler gibiyiz. Söyleyeceğimizi zengin bir dille anlatmak istediğimizde her zaman orada olduğunu bilirken, karakterlerin kendilerinin belirgin olup olmadığı sorusundan kendimizi alamayız. Düşüncelerimizin simgeleri olarak

kullandığımızda dağlar, dalgalar ve gökyüzü, bizim onlara bilinçli olarak verdiğimizden farklı bir anlama sahip değiller midir? Dünya simgeseldir. Konuşma dilinin bazı kısımları metafordur, çünkü doğanın tümü insan zihninin bir metaforudur. Manevi doğanın kanunları, maddesel dünyanınkine eşit şekilde karşılık gelir. "Görünen dünya ve onun bölümlerinin ilişkileri, görünmeyenin skalasıdır." Fiziğin aksiyomları, etiğin ilkelerini aktarır. Bu nedenle, "bütün, parçasından daha büyüktür," "reaksiyonu eyleme denktir" ve bunlar gibi, etik olarak olduğu kadar fiziksel anlamı da olan birçok benzer önerme vardır. Bu önermeler insan hayatına uygulandığında, teknik kullanımla sınırlandırıldığında olduğundan çok daha geniş ve evrensel bir anlama sahiptir.

Benzer şekilde, tarihin unutulmaz sözleri ve ulusların atasözleri, genel olarak bir betimleme ya da kısa olarak seçilmiş doğal gerçekler içerir. Bu yüzden; Yuvarlanan taş yosun tutmaz; Eldeki bir kuş daldaki iki kuştan iyidir; Doğru yolda ilerleyen çolak, yanlış yoldaki yarışçıyı geçer; Güneş varken saman biriktir; Dolu bardağı düz taşımak zordur; Sirke şarabın çocuğudur; Son dirhem devenin belini kırar; Uzun ömürlü ağaçlar önce kök salar - ve bunun gibi birçokları. Esas anlamlarında bunlar saçma gerçeklerdir, ancak biz bunları analojik anlamlarının değeri yüzünden tekrarlarız. Atasözleri ile ilgili geçerli olan her şey, masal, kısa ve alegoriler için de geçerlidir.

Zihin ve madde arasındaki bu ilişkiden bazı şairler pek hoşlanmaz ancak bu Tanrı'nın iradesine dayanır ve bu yüzden tüm insanlar tarafından bilinmesi doğaldır. Bu, insanlar tarafından fark edilir ya da edilmez. Şanslı anlarda biz bu mucizeye kafa yorarız, aydın bir insan, daha önce sağır ya da kör müydüm diye şüpheye düşer;

"-Bunlar gerçekten olabilir mi,
Ve bir yaz bulutu gibi bizi aşabilir mi,
Bizim ayrıcalıklı mucizemiz olmadan?"

evren şeffaf bir hal alır ve kendisininkinden çok daha yüksek kanunların ışığı bunların içinden geçerek yansır. Bu, dünyanın başlangıcından beri; Mısırlıların ve Brahmanların dönemlerinden, Pisagor'un, Platon'un, Bacon'un, Leibniz'in, Swedwnborg'un dönemine kadar süre gelen, her büyük yeteneğin merakını ve çalışmalarını canlandıran bir sorundur. Orada, yol kenarında Sfenks oturur ve dönem dönem, yolu onunla kesiştiğinde, her şair, onun bilmecesini çözmek için şansını dener. Ruhta, kendisini maddesel formlarda dışa vurmak gerekliliği var gibidir ve gün ve gece, nehir ve fırtına, vahşi hayvan ve kuş, asit ve alkali, Tanrı'nın zihnindeki gerekli Fikirlerde önceden var olur ve ruh dünyasında önceki etkilerinin erdemi sayesinde, neyseler O'durlar. Bir gerçek, ruhun sonu ya da son akıbetidir. Görünen yaradılış, görünen dünyanın limiti ya da onu çevreleyen çemberin sınır çizgisidir. "Maddesel nesneler," der Fransız filozof, "yaratıcının, her zaman ilk kökeni ile tam ilişkisini korumak zorunda olan önemli düşüncelerinin bir tür skoryasıdır[1]; başka bir deyişle görünen doğa spritüel ve ahlaki yönlere sahip olmak zorundadır.

Doktrinin derin anlamı gizlidir ve "giysi," "skorya," "ayna" ve birçoklarının imgeleri yoluyla beğeni uyandırabilse de, onu daha yalın hale getirmek için daha gizli ve hayati önem taşıyan şeyleri yardıma çağırmalıyız. "Her yazın, onu meydana çıkaran aynı ruh tarafından yorumlanmalıdır," düşüncesi, eleştirinin temel ilkesidir. Doğa ile uyum içinde bir yaşam, gerçeğe beslenen sevgi ve erdem, doğanın metnini anlamak için gözleri arındırır. Dünyanın bizim için açık bir kitap gibi olması ve onun gizli hayatı ve nihai amacındaki her formun anlamlı olması için, kademeli olarak doğanın kalıcı nesnelerinin ilkel anlamlarını anlamaya başlayabiliriz.

[1] Bir tür sünger taşı.

Şimdilerde öne sürülen, "doğru şekilde görülen her nesne, ruhun yeni bir ayrıcalığını ortaya çıkarır" görüşü ışığı altında, yeni bir merak konusu bizi hayrete düşürür; nesnelerin endişe uyandıran içeriklerini ve kalabalığını süzgeçten geçiririz. Yani bilinçaltındaki bir gerçeklik, bir nesnede yorumlanıp tanımlandığında, etki alanı bilginin bir parçası, -cephanelikteki yeni bir silah- haline gelir.

DİSİPLİN

DOĞANIN önemi göz önünde tutulduğunda, yeni bir gerçeğe ulaşıyoruz, o da doğanın bir disiplin olduğu. Dünyanın bu yeni kullanımı, önceki kullanımlarını da kendisinin parçaları olarak içerir.

Mekan, zaman, toplum, işgücü, iklim, besin, lokomosyon, hayvanlar, mekanik kuvvetler, bize gün be gün anlamları sınırsız olan, samimi dersler veriyor. Bunlar hem Anlayışı hem de Amacı eğitiyor. Maddenin özelliklerinden her biri, -onun dayanıklılığı ya da direnci, eylemsizliği, kapsamı, yapısı, bölünebilirliği,- anlayış için bir okuludur. Anlayış, bu önemli sahneyi ekler, böler, birleştirir, ölçer ve yapı maddesini ve bu önemli sahnede onun eylemleri için gereken alanı bulur. Bu sırada, Amaç, Madde ve Zihni birleştiren analojiyi algılamak yoluyla bu dersleri kendi düşünce dünyasına aktarır.

1. Doğa, anlayış ve entelektüel gerçeklerin bir disiplinidir. Algılanabilir nesneleri ele alışımız, farklılığın, benzerliğin, düzenin, olmak ya da gibi görünmenin, sürekli düzenlemenin; özelden genele yükselişin; çok katmanlı güçlerin amaçlarının birleştirilmesinin zaruri derslerinin sürekli olarak uygulanmaya konulmasıdır. Şekillendirecek olan organın önemine orantılandırılmış olarak, öğretisi yanında sağlanan aşırı özen, başka hiç bir durumda ihmal edilmemiş bir özendir. Sağduyu oluşturmak, günden güne, seneden seneye, ne yorucu bir eğitimdir; kızgınlıkların, güçlüklerin, ikilemlerin, nasıl da sürekli bir tekrarıdır; biz değersiz insanlar üzerinde nasıl bir şenlik; nasıl da ödüllerin mücadelesi, çıkarların hesaplanmasıdır -ve bunların hepsi zihnin Ustalığını oluşturmak içindir; - bize "güzel düşünceler gerçekleştirilmediği sürece güzel hayallerden daha iyi değildir!" düşüncesini öğretmek içindir.

Aynı hizmet, Mülk ve onun sadık sistemleri olan borç ve kredi tarafından gerçekleştirilir. Borç; soğuk yüzü dul kadına, yetime dönmüş ve büyük yeteneklerin çocuklarının korktuğu ve nefret ettiği ezici borç; çok fazla zamanı ziyan eden, kaygıları çok temel gibi görünen harika bir ruhu sakat bırakan ve kalpsizleştiren, öğrettiği derslerinden feragat edilemeyen bir öğretmen olan ve ondan en çok mağdur olan kişi tarafından en çok ihtiyaç duyulan, borç. Dahası, -"eğer bu-gün seviyesi düşse, yarın ansızın belirsizliğe düşecek olan," uygun şekilde kara benzetilen mülk, aynı saatin yüzündeki gösterge kolları gibi içsel mekanizmanın yüzeysel eylemidir. Şu anda bu anlayış jimnastiği olsa da, ruhun basiretinde biriktirilen temel kanunlarda bir deneyimdir.

Bireyin tüm karakteri ve kaderi, anlayış kültürünün en küçük sapmalarından etkilenir. Bu nedenle, Mekan ve bu nedenle Zaman vardır ki insan olayların karışık ve birleştirilmemiş olduğunun, tam tersine ayrılmış ve bireysel olduğunu bilsin. Bir çan ve saban kendilerine has kullanımlara sahiptir ve her ikisi de birbirinin görevini yerine getiremez. Su, içmek için iyidir, kömür yakmak için, pamuk giymek için; oysa pamuk içilemez, suyun eğrilemeyeceği, kömürün yenemeyeceği gibi. Aydın bir insan bilgeliğini, ayrışmada, derecelenmede ve kendisinin doğa kadar geniş olan varlıklar ve erdem skalasında gösterir. Ahmakların bir skalası yoktur, sadece her insanın diğer bir insanla aynı olduğunu var sayarlar. İyi olmayana en kötü ve nefret dolu olmayana en iyi derler.

Benzer bir tutumla, iyinin önemsediğini, doğa bizde şekillendirir! Doğa hiç bir hatayı affetmez. Onun eveti evet, hayırı hayırdır.

Tarım, Astronomi, Zoolojideki ilk adımlar (çiftçinin, avcının ve gemicinin attığı o ilk adımlar) kaderin hep doğadan yana olduğunu ve onun yığın ve enkazları içinde mutlak ve kullanışlı sonuçlar olduğunu öğretir.

Zihin fizik kurallarını, ardı ardına nasıl da sakinlik ve nezaket ile kavrar! Yaradılışın amaçlarına girdiğinde, bilgi yoluyla VAR OLMANIN ayrıcalığını hissederken soylu duygular ölümlüyü nasıl da büyütür! İç görüsü onu arıtır. Doğanın güzelliği, insanın yüreğinde parlar. İnsan, bunu görebildiği için daha büyüktür ve evren onun gerisinde kalır çünkü kanunlar bilindikçe, Zaman ve Mekan ilişkisi yok olur.

Yine burada, keşfedilmek için bekleyen uçsuz bucaksız Evren karşısında hayranlık içindeyiz ve hatta cesaretimiz kırılmış. "Bildiklerimiz, bilmediklerimize işaret eder." Herhangi bir bilim dergisinin en yeni baskısını açın ve Işık, Isı, Elektrik, Manyetizma, Fizyoloji, Jeoloji ile ilgili önerilen sorunları tartın ve doğa bilimlerinin öneminin çok yakında tükenmesinin olası olup olmadığını değerlendirin. Doğa disiplininin birçok ayrıntısından geçerken, iki tanesini belirtmeyi ihmal etmemeliyiz.

İradeyi ya da dersin gücünün uygulanması her olayda öğretilir. Çocuk, birçok duyusuna başarılı bir şekilde sahip olmasından "isteklerin yerine gelecek!" dediği zamana kadar, kendi iradesi ile sadeleşebileceği, belli olaylarla değil, büyük derslerle, tüm olaylar dizisini reddedebileceği ve böylece kendi karakterinin tüm gerçeklerine uyacağı, sırrını öğrenir. Doğa tamamen vasıtadır. Hizmet etmek için yapılmıştır. İsa'nın bindiği eşek kadar alçak gönüllü bir şekilde insanın hakimiyetini kabul eder. Doğa tüm krallıklarını istediği kullanışlı şeyin kalıbına sokması için insana hammadde olarak sunar. İnsan bunu geliştirmekten asla usanmaz. Görünmeyen ve narin havayı demir gibi döverek bilge ve ezgisel sözlere dönüştürür ve onlara meleklerinki gibi ikna ve iletişim kanatları verir. Onun başarılı düşüncesi, birbiri ardına her şeyi ortaya koyar ve sadeleştirir, ta ki en sonunda dünya yalnızca gerçekleştirilmiş irade –insanın dublörü- haline gelene kadar.

2. Algılanabilen nesneler, Amacın önsezileri ile uyumludur ve bilinci yansıtır. Her şey ahlakidir ve bunların sınırsız

değişimleri spritüel doğada sınırsız örneğe sahiptir. Bu yüzden doğa, gökyüzündeki en uzak gezegenlerin form, renk ve hareketleri ile olağanüstüdür; en işlenmemiş kristalden yaşam kanunlarına kadar her kimyasal değişim; her bir yaprağın gözünden tropikal bir ormana kadar büyümenin ilk prensiplerinden itibaren bitki örtüsünün tüm değişimleri ve çok eski zamanlardan kalma bir kömür bir madeni; süngerden Herkül'e kadar her varlığın işlevi insana, doğru ve yanlışın ilkelerini ima etmeli ya da haykırmalı ve On Emir'i yansıtmalıdır. Bu yüzden doğa her zaman Dinin müttefikidir: tüm ihtişamını ve zenginliğini dini duyarlılığa ödünç verir. Peygamber ve rahip, Davud, Yeşoya, İsa bu kaynaktan derinlemesine yararlanmıştır. Bu etik karakter, doğanın iliğine kemiğine o kadar işler ki, bu amaç için yaratılmış gibidir. Hangi şahsi amaç, hangi üyesi ya da parçası tarafından karşılık bulmuş olursa olsun, bu onun genel ve evrensel işlevidir ve hiç bir zaman göz ardı edilemez. Doğadaki hiç bir şey ilk kullanımda tükenmez. Bir şey en uzaktakine bir amaca hizmet ettiğinde, başka bir hizmet için tamamıyla yenilenir. Tanrı nazarında, her son yeni bir imkana dönüştür. Bu nedenle mal tüketimi, onun tarafından adi ve kirli kabul edilir. Ancak zihin için, Tüketim yani, bir şey hizmet ettiği sürece iyidir doktrininin eğitiminde; parça ve çabaların bir amaç için üretimini planlamak her varlık için gerekliliktir. Bu gerçeğin ilk ve toptan tezahürü, bizim kaçınılmaz ve nefret edilen, erdem ve istekler, mısır ve et üzerine eğitimimizdir.
Her doğal sürecin ahlaki bir yargı olduğu halihazırda örneklenmiştir. Ahlaki kurallar doğanın merkezinde yatar ve doğanın çerçevesine yayılır. Bu, maddenin, her ilişkinin, her sürecin kalbidir. Ele aldığımız her şey bize öğüt verir. Bir çiftlik dilsiz bir İncil'den başka nedir? Saman ve buğday, otlar ve bitkiler, afet, yağmur, böcekler, güneş, - bunlar, baharın ilk saban izinden, kışın karın ele geçirdiği son saman yığınına kadar kutsal bir simgedir. Ancak gemici, çoban, madenci, tüccar, kedilerinin çeşitli kaynakla-

rında, tam anlamıyla benzerlik gösteren ve aynı sonuca yol açan bir deneyime sahiptir: çünkü tüm organizmalar temelinde birbirinden farksızdır. Ne de havaya sinen, tahıllarda yetişen ve dünyanın sularını aşılayan bu ahlaki duyarlılığın insan tarafından ele geçirildiği ve ruhuna nüfus ettiğinden şüphe edilebilir. Doğanın, her birey üzerindeki ahlaki etkisi, o kişiye resmedilen gerçeğin miktarı kadardır. Bunu kim değerlendirebilir? Dalgalarla dövülmüş kayanın balıkçıya ne kadar metanet öğrettiğini kim kestirebilir? Masmavi gökyüzünün derinliklerindeki görünmez yoğunluklarında sonsuza dek fırtınalı bulut pamukçuklarını sürükleyen ve hiç bir iz ve leke bırakmayan rüzgarlardan, ne kadar huzur insana yansıtılmıştır? Hayvanların sessiz tiyatrosundan ne kadar endüstri ve Tanrı'nın takdiri ve şefkate maruz kalmışızdır? Sağlığın değişken bilinmezliği nasıl da kendine hükmetmenin arayışındaki vaizidir!

Bu noktada, özelikle Doğa'nın her yerde karşımıza çıkan o bütünlüğü –çeşitlilikte bütünlük- kavranmıştır. Nesnelerin sonu gelmeyen çeşitliliğinin tümü özdeş bir izlenim yaratır. Ksenophanes yaşlılık dönemlerinde, nereye baksa her şeyin Bütünlüğe hemen geri döndüğünden şikayet etmişti. Formların bıktıracak kadar çok çeşitliliğinde aynı varoluşu görmekten bıkmıştı. Preteus'un masalı samimi bir gerçekliğe sahiptir. Bir yaprak, bir damla, bir kristal, zamanda bir an bütün ile ilişkilidir ve Bütünün mükemmeliyetini paylaşır. Her parçacık bir mikroorganizmadır ve içtenlikle dünyanın benzerliğini tasvir eder.

Benzerlik, insan elinin benzerini bir sourus fosilinin yüzgecinde rastladığımızdaki gibi, yalnızca nesnelerin açık örneklerinde var olmakla kalmaz, ayrıca içinde büyük yüzeysel benzeşmezlikler barındıran nesnelerde de bulunur. Bu nedenle, De Stael ve Goethe tarafından mimari "dondurulmuş müzik" olarak nitelendirilir. Vitruvius, bir mimarın müzisyen olması gerektiğini düşünmüştür. "Gotik bir kilise" der Coleridge, "taşlaştırılmış dindir." Michel

Angelo, bir mimar için anatomi bilgisinin kesinlikle gerekli olduğunu iddia etmiştir. Haydn'ın oratoryolarında, notalar hayal gücü için bir yılanın, geyiğin ve filin yalnızca hareketlerini değil, aynı zamanda yeşil çimler gibi renkleri de sergiler. Armonik seslerin kuralları uyumlu renklerde yeniden ortaya çıkar. Granit, onu aşındıran nehirden yalnızca daha az ya da çok ısıya sahip olması ile farklıdır. Nehir, akarken, üzerinde akıp giden havaya benzer; ışık, onunla birlikte Uzay boşluğunda süzülen ısıya benzer. Her varlık bir diğerinin yalnızca bir modifikasyonudur; aralarındaki benzerlik, farklılıklarından çoktur ve onların radikal kanunları birbirinin aynıdır. Bir sanatın bir kuralı ya da bir organizmanın bir kuralı tüm doğa için geçerlidir. Bu bütünlük o kadar yakındır ki, kolayca görülür, doğanın en alt örtüsünün altında yatar ve kaynağını Evrensel Ruh'tan açığa vurur. Çünkü aynı zamanda Düşünce'ye de sinmiştir. Kelimelerle ifade ettiğimiz her evrensel gerçek, diğer bir gerçeği ima eder ve var olduğuna inanır. *Omne verum vero consonat* (Her gerçek şey, gerçeklikle yankılanır). Bu, olası tüm çemberleri kapsayan ve aynı zamanda kendisini de kapsayabilecek şekilde düzenlenmiş ve aynı şekilde büyük bir çember gibidir. Buna benzer her gerçek, bir yönden görülen soyut varlıktır. Ancak sayısız yönü vardır.

Yine de, merkezi Bütünlük eylemlerde daha belirgindir. Kelimeler sınırlı, zihnin sınırsız araçlarıdır. Kelimeler, gerçekte neyin ne olduğunun boyutlarını kapsayamazlar. Onu böler, doğrar ve güçsüzleştirirler. Bir eylem, düşüncenin mükemmeliyeti ve ilanıdır. Doğru bir eylem göz doldurur ve tüm doğa ile ilişkilidir. "Aydın bir insan, bir şey yapmakla, her şeyi yapar; ya da doğru yaptığı bir şeyde, doğru olarak yapılan her şeyin benzerliğini görür."

Kelimeler ve eylemler vahşi doğanın özellikleri değildir. Bunlar bizi, karşısında diğer tüm organizmaların değerinin daha az göründüğü insan formu içine sokarlar. İnsan formu, etrafını çevreleyen birçokları arasında belirdiğinde,

ruh bunu diğerlerine tercih eder. Ruh der ki, 'Bunun gibilerden, neşe ve bilgi özümsedim; bunun gibilerde kendimi buldum ve kendimin farkına vardım.; onunla konuşacağım; o yeniden konuşabilir; bana çoktan biçimlendirilmiş ve canlı düşünce kazandırabilir. Aslında, göze, -zihne- her zaman bu erkek ve dişi formlar tarafından eşlik edilir ve bunlar, her şeyin kalbinde yatan güç ve düzenin kıyaslanamaz biçimde en zengin bilgileridir. Ne yazık ki, bunların her biri bir tür hasarın izlerini taşır, bozulmuş ve yüzeysel olarak kusurludurlar. Bununla beraber, etraflarını saran sağır ve dilsiz doğandan farklı olarak, tüm organizmaların içerisinde tek başlarına girişi oldukları düşünce ve erdemin bilinmez derinlikteki denizinde kaynağın boruları gibi dururlar.

Bunların hizmetlerini kendi eğitimimiz için detaylı olarak incelemek zevklidir ancak bu nerede sona erer? Ergenlik ve yetişkinlik hayatlarımızda, gökyüzü ve hava gibi bizim düşüncemize uyan; her biri ruhun belli bir duygusal yakınlığını karşılayan, o açıdan bizim ihtiyaçlarımızı gideren; kendimizden uzak bir merkez noktasına koyup, onları iyileştirmek ya da incelemek için gereken güçten yoksun olduğumuz, bazı arkadaşlara sahip oluruz. Onlar arasında seçim yapamayız ama onları severiz. Bir arkadaşla fazla bağlantı bize bir mükemmeliyet standardı sağladığında ve bizim idealizmimizi aşan gerçek bir insan gönderen Tanrı'nın kaynaklarına olan saygımız arttığında; dahası o arkadaş düşüncenin bir nesnesi haline geldiğinde ve karakteri tüm bilinçsiz etkisini sürdürürken zihinde sağlam ve tatlı bir bilgeliğe dönüştürüldüğünde, bu bizim için onun görevinin bitmeye başladığının ve onun genel olarak kısa bir süre içinde yanımızdan çekip gideceğinin işaretidir.

İDEALİZM

NİTEKİM dünyanın tarifsiz ama anlaşılabilir ve uygulanabilir anlamı, ebedi öğrenci olan insana, her duygu yolu ile nakledilir. Disiplinin bu bir tek yönü için doğanın tüm parçaları birlik olur.

Yüce bir şüphe daima kendisini ortaya koyar, bu yönün Evrenin Nihai Amacı olup olmadığı ve doğanın görünürde var olup olmadığı şüphesi. Bu, Tanrı'nın insan zihnine öğreteceği ve böylece onu güneş ve ay, erkek ve kadın, ev ve iş olarak adlandırdığımız, belli ölçüde birbiriyle eşleşen duygunun alıcısı haline getirdiği, bizim Dünya adını verdiğimiz Görünüm'ün yeterli açıklamasıdır. Duygularımın sunduklarının güvenirliliğini sınamanın benim için büyük önemi içinde, bunların benim üzerimde yarattığı kanı çevredeki nesnelerle uyumlu mu sorusunu bilmek için, Oryon'un gökyüzünde olup olmaması ya da herhangi bir tanrının ruhun gökyüzünün resmini çizip çizmemesinin ne önemi var ki? Bütünün parçalarının ve yönlerinin ilişkileri aynı kaldıktan sonra, sahil ve denizin birbirini etkilemesi, gezegenlerin sayısız ve sonsuz uzayda derinlik içinde büyümesi ve bir galaksinin diğer galaksiyi dengelemesi – ya da zaman ve mekan ilişkisi olmadan aynı görünümlerin insanın değişmez kaderine kazınmış olması ne fark eder ki? Doğa, ister bunlar olmaksızın mevcut varoluşun tadını çıkartsın, ya da isterse yalnızca zihnin kıyamet günü olsun, ikisi de benim için aynı derecede yararlı ve benzer şekilde kutsaldır. Ne olursa olsun, duygularımın doğruluğunu sınayamadığım sürece, o benim için idealdir.

Aklı havada olanlar, eğer sonuçları gülünçse, kendilerini ideal teori ile mutlu ederler; sanki bu doğanın dengesini etkilermiş gibi. Elbette etkilemez. Tanrı asla bizimle alay etmez ve onun işleyişinde bir tutarsızlığa izin vererek do-

ğanın akıbetinden taviz vermez. Kanunların istikrarındaki herhangi bir kuşku, insanın ayrıcalıklarını felç ederdi. Bunların istikrarı kutsal olarak değerlidir ve bu konuda insanın inancı kusursuzdur. İnsanın tekerlekleri ve yayları doğanın istikrarı savına ayarlanmıştır. Biz bir gemi gibi yuvarlanmak için değil, bir ev gibi ayakta durmak için yaratılmışız. Etkin güçler yansıtılanın üzerinde baskın olduğu sürece, doğanın ruhtan daha kısa ömürlü ya da değişken olduğu ile ilgili herhangi bir imaya öfke ile karşı koyarız. Borsacı, tekerlek tamircisi, marangoz, gişeci, bu imadan hiç hoşlanmaz.

Yine de, doğal kanunların istikrarını tamamen kabullenmemize rağmen, doğanın mutlak varlığı sorusu hala çözülmemiş olarak kalmaya devam eder. Isı, su, azot gibi belli fenomenlerin istikrarına olan inancımızı sarsmak yerine doğayı madde olarak değil, bir fenomen gözüyle görmeye bizi iten; ruhun kaçınılmaz varoluşunu nedene bağlamak; doğayı bir tesadüf ya da sonuç sanmaya iten Kültürün insan zihnindeki değişmez etkisidir.

Doğanın mutlak varoluşuna dairi bir tür içgüdüsel inanç, duygulara ve yenilenmiş anlayışa aittir. Bu duygular ve anlayışın bakış açısıyla, insan ve doğa ayrılmaz bir şekilde birleşmiştir. Şeyler temeldir ve onlar hiçbir zaman bunların çerçevesinin ötesine bakmaz. Amacın varlığı bu inancı lekeler. İlk düşünce çabası, bizi onun bir parçasıymış gibi doğaya bağlayan ve doğayı bize uzak ve sanki su yüzünde gösteren duyguların baskısını rahatlatma eğilimindedir. Bu yüksek kurum müdahale edene kadar hayvani göz keskin hatları ve renkli yüzeyleri mükemmel bir duyarlılıkla görür. Amacın gözü açıldığında, hatlar ve yüzeylere, zarafet ve dışavurum eklenir. Bunlar hayal gücü ve duygusal yakınlıktan ileri gelir ve nesnelerin sivri farklarını kısmen hafifletir. Eğer Amaç daha içten bir görüş için canlandırılmış olsa, ana hatlar ve yüzeyler şeffaf hale gelir ve artık görünmez; nedenler ve ruhlar bunların içinden görülebilirdi. Hayatın en mükemmel anları yüksek güçle-

rin bu enfes uyanışları ve doğanın Tanrı önünde saygı içinde geri çekilişidir.
Şimdi kültürün etkilerini belirlemek için devam edelim. 1. İdeal felsefedeki ilk yerleşik gelenek doğanın kendisinden gelen bir ipucudur.
Doğa bizi özgürleştirmek için ruh ile işbirliği yapmak amacıyla düzenlenmiştir. Belli mekanik değişiklikler, yerel konumumuzdaki küçük bir değişiklik bize bir düalizmin işaretidir. Hareket halindeki bir gemiden, bir balondan ya da olağandışı bir gökyüzünün renkleri içerisinden yeryüzünü görmekten tuhaf bir şekilde etkileniriz. Bakış açımızdaki en ufak değişiklik, tüm dünyaya resimsel bir hava verir. Çok nadir ata binen bir insanın yolları bir kukla gösterisine dönüştürmek için yalnızca bir at arabasına binip kendi kasabasında zikzak yaparak gitmesi yeterlidir. Erkekler, kadınlar –konuşan, koşan, takas yapan, kavga eden,- ağırbaşlı araba tamircisi, aylak, dilenci, oğlanlar, köpekler hemen fark edilmez ya da en azından gözlemci için çevreden tamamıyla bağımsız değildir ve tanıdık, var olmayan varlıklar gibi görünürler. Hızla hareket eden bir tren vagonundan, taşranın oldukça tanıdık gelen bir yüzünü gördüğümüzde akla hangi yeni düşünceler gelir ki! Dahası, en alışılmış nesneler (görüş açısında çok küçük bir değişiklik yaparak) bizi en çok memnun edenlerdir. Kamera obskura'daki kasabın el arabası ve kendi ailemizden birinin resmi bizi neşelendirir. Yani , tanıdık bir yüzün portresi bizi sevindirir. Doğaya eğilip bacaklarınızın arasından bakarak gözlerinizi ters çevirdiğinizde, bu yirmi yıl boyunca her zaman görmüş olsanız da bu manzara ne kadar makul olabilir ki!
Bu durumlarda, mekanik anlamda, gözlemci ve görünüş – insan ve doğa- arasındaki fark öne sürülür. Bundan dolayı, saygı ile karışık bir memnuniyet ortaya çıkar; diyebilirim ki, muhtemelen dünya bir görünüş iken, insanın kendisinde bir şeylerin sarsılmaz olması gerçeğinden insanın

haberdar edilmesi gerçeğinde ufak da olsa bir görkem hissedilir.

2. Daha yüksek bir tutumla, şair aynı hazzı iletir. Havada, güneşte, dağda, kampta, şehirde, kahramanda, genç kızda olduğu gibi, birkaç hamle ile onları bildiğimizden farklı olmayan ancak yerden yükseltilerek gözde yüceltir resmeder. Şair, sahil ve denizi söker, onların ana fikri etrafında dönmesini sağlar ve onları baştan düzenler. Kendisini kahramanca bir tutku ile sarmalayarak, maddeyi bu tutkunun simgeleri olarak kullanır. Duyusal bir insan, düşünceleri nesnelere uygular; şair nesneleri kendi düşüncelerine uygular. Biri doğaya köklü bir şekilde ve hemen inanır; diğeri değişken olarak görür ve bu nedenle kendi varlığının izini bırakır. Şaire göre dayanıklı dünya şekil verilebilir ve esnektir; insanlıkla birlikte taşa toprağa yatırım yapar ve bunları Amaç kelimelerine dönüştürür. Hayal gücü, Amacın maddesel dünyadan sağladığı fayda olarak tanımlanabilir. Shakspeare, tüm şairlerin ötesinde, doğayı maiyetine alma gücüne sahiptir. Onun muhteşem esin perisi, yaradılışı önemsiz bir şeymiş gibi elden ele yuvarlar ve bunu zihnindeki en üst geçici heves olan düşünceyi somutlaştırmak için kullanır. Doğanın en ücra mekanları ziyaret edilir ve en uzak ayrımları gizli bir spritüel bağ ile bir araya getirilir. Bize maddesel şeylerin büyüklüğünün göreceli olduğu ve tüm nesnelerin şairin tutkusuna hizmet için küçülüp genişlediği bilinci verilmiştir. Bu yüzden, sonelerinde, kuş yuvalarına, çiçeklerin koku ve renklerini, kendi sevgilisinin *gölgeleri* olarak bulur; sevgilisini ondan uzak tutan, *göğsünde*; sevgilisinin uyandığı şüphesi, onun *süslemesidir*;

Güzelliğe takılan bir süs gibidir kuşku,
Karga, gökteki en hoş havalara yönelir.

Tutkusu talihin bir meyvesi değildir; o bir şehre ya da eyalete seslendikçe tutkusu artar .

Hayır, kader kısmetten doğmamıştır bu çocuk,
Onun başına bela değildir ne tantana,

Ne de yaşamdan sille yiyendeki mutsuzluk;
Bağlı kalmaz zamanın, iniş çıkışlarına.
Düzen kural tanımaz; kendi başına buyruk,
Kısacık saatlerde bencil çıkarlar bulmaz,
Kendidedir iktidar, ondadır yüce doruk;
Islanmadan da büyür sağanakta boğulmaz.

Sadakatindin gücü ile Piramitler ona yeni yapılmış ve geçici görünür. Gençliğin ve aşkın tazeliği sabaha olan benzerliği ile onun gözlerini kamaştırır.

Tatlı yalanlarla tövbe etmiş;
O dudakları uzaklaştır
Ve o gözler – gün doğuşu gibi,
Sabahı yanlış yönlendiren ışıklardır.

Sırası gelmişken diyebilirim ki, bu mübalağanın müthiş güzelliğinin literatürde benzerini bulmak kolay değildir. Bu, tüm maddesel nesnelerin şairin tutkusundan geçmesi, başkalaşımı–büyük olanı küçültmek, küçük olanı büyütme eğiliminin gücü- Shakspeare'in Oyunlarındaki binlerce örnekle resmedilebilir. Önümde *Fırtına Oyunu* var ve ondan birkaç replik alıntılıyorum.

ARİEL.

Sağlam kayalıkları salladım
Ve söktüm köklerini
Çam ve sedirin.

Prospero, öfkeli Alonzo ve arkadaşlarını yatıştırmak için müzik ister;

Vakur bir esinti ve en iyi avutucudur
Bırakın tedavi etsin tedirgin, ama artık faydasız,
Kafatasınızın içinde haşlanmış zihinlerinizi

Yine;

Büyü hızla yok olur,

Ve sabah geceden çalar,
Eriterek karanlığı, böylece artan duyuları
Habersiz dumanları kovalamaya başlar örten
Onların belirgin nedenlerini
Anlayışları,
Artmaya başlar ve yaklaşan dalga
Kısa sürede makul kıyıları dolduracak
Şimdi kirli ve çamurlu uzanan

Gerçek Olaylar arasındaki benzerliğin algılanışı (bununla anlatılmaya çalışılan, *ideal* benzerlikler, sadece gerçek olan olaylar içindir) şairin dünyanın en etkileyici formlarını ve bilinmezliklerini özgür bırakmasını ve ruhun üstünlüğünü öne çıkarmasını sağlar.

3. Böylece, şair doğayı kendi düşünceleri ile canlandırırken, birisi Güzelliği ana sonuç olarak; diğeri ise Gerçeklik olarak ileri sürmesi noktasında filozoftan farklılık gösterir. Ancak filozof, şairden aşağı kalır yanı olmadan, olaylar ve düşüncenin imparatorluğunun belirgin düzeni ve ilişkilerini erteler, "Felsefenin sorunu," Plato'ya göre, "koşullu olarak var olan her şeyin, koşulsuz ve sınırsız zemin bulmasıdır." Bu, bilindiği zaman, bilinmezliği öngörülebilir hale getiren, tüm bilinmezliğe yön veren kanun inancıdan ileri gelir. Bu kanun, akılda yer aldığında, bir fikirdir. Güzelliği sonsuzdur. Gerçek filozof ve gerçek şair birbirinin aynıdır ve gerçeklik olan bir güzellik ve güzellik olan bir gerçeklik ikisinin de hedefidir. Plato'nun ya da Aristoteles'in tanımlarından birinin büyüleyiciliği Sofokles'in Antigone'si ile tamamen aynı değil midir? İki durumda da bir spritüel yaşam doğada açığa vurulmuştur; katı görünen madde kütlesi düşünce tarafından sarılmış ve eritilmiştir; bu çelimsiz insan, bilgilendirici bir ruhla doğanın geniş kütlelerinin içine işlemiştir ve kendisini bunların uyumu içinde teşhis etmiş, onların kanunlarını ele geçirmiştir. Fizikte, buna ulaşıldığında, hafıza kendisini ayrıntı-

ların sıkıcı kataloglarında rahatlatır ve yüzyıllar süren gözlemi bir tek formülde taşır.
Bu yüzden, fizikte bile, madde spritüel olandan düşük seviyededir. Gökbilimci, geometri uzmanı, inkar edilemez analizlerine itibar eder ve gözlem sonuçlarını göz ardı eder. Euler'in Özdeşlik yasasındaki "Bu tüm deneyime karşıt bulunacaktır, ama doğrudur," gizli notu, doğayı çoktan zihne taşımış ve maddeyi kimsesiz bir ceset gibi ortada bırakmıştır.
4. Düşünsel bilimin, maddenin varoluşu konusunda sürekli bir kuşkuya yol açtığı gözlemlenmiştir. Turgot der ki; "Maddenin varlığından hiç şüphe etmemiş olan kişi, metafiziksel araştırmalarda hiç doğal yeteneğe sahip olmadığı konusunda emin olabilir." Bu; dikkati, Düşünceler üzerinde yaratılmamış zaruri ölümsüz doğaların üzerine kilitler ve bunların huzurunda, görünürdeki dışsal durumun bir rüya ve bir siluet olduğu hissine kapılırız. Tanrıların Olimpos'unda beklerken, doğayı ruhun bir uzantısı olarak düşünürüz. Onların katmanlarına tırmanırız ve bunların Varlığın düşünceleri olduğunu biliriz. "Bunlar ebediyetten , başlangıçtan, ya da dünyanın varoluşundan beri yerleşmiş varlıklardır. Tanrı gökyüzünü hazırladığında, onlar oradaydı; O üzerimizdeki bulutları yerleştirdiğinde, denizlerin kaynağına can verdiğinde. O zaman bu varlıklar, O'nun tarafından, O'nunla yetiştirilenlerdi. Tanrı onlardan tavsiye aldı."
Onların etkisi orantılıdır. Bilim nesneleri olarak, bu varlıklara çok az insan tarafından ulaşılabilir. Yine de tüm insanlar Tanrı'ya saygı ya da tutku yoluyla onların katmanlarına yükseltilebilme kapasitesine sahiptir. Ve hiçbir insan, bir nebze ilahi hale gelmeden bu ilahi dünyalara dokunamaz. Yeni bir ruh gibi, bu varlıklar bedenleri de yeniler. Fiziksel açıdan çevik ve parlak hale geliriz; havada yürürüz; hayat artık yorucu değildir ve bir daha asla olmayacak diye düşünürüz. Onların yüce varlığında, değişim alanından dışarı taşınmış olduğundan, hiçbir insan

yaşlanmaktan ya da şanssızlıktan ya da ölümden korkmaz. Adalet ve Gerçekliğin doğasını örtüsü kaldırılmış olarak gördüğümüzde, mutlak ve koşullu ve göreceli olan arasındaki farkı öğreniriz. Mutlak olanı kavrarız. Sanki ilk defa, *var oluruz*. Zaman ve mekanın madde ile ilişkili olduğunu; gerçek bir idrak ya da erdemli bir irade ile bu varlıkların hiç bir benzerliği olmadığını öğrendiğimiz için ölümsüz oluruz.

5. Sonuç olarak, daha uygun şekliyle –fikirlerin uygulanması ya da fikirlerin hayata geçirilmesi,- olarak adlandırılan, din ve ahlak, alt kültürün tümü ile doğayı küçültmesi ve ruhta bağımsızlığını ima etmesi ile örneksel bir etkiye sahiptir. Ahlak ve din, birinin insan yükümlülüklerinin insandan, diğerinin Tanrı'dan kaynaklandığı bir sistem olması noktasında ayrılırlar. Din, Tanrı'nın karakterini içerir; Ahlak içermez. Şu anki sistem yapımız için ikisi de aynıdır. İkisi de doğayı ayaklar altına alır. Dinin ilk ve son öğretisi, "Görünen şeyler geçicidir; görünmeyen şeyler ebedidir." Bu, doğa üzerinde bir aşağılama yaratır. Bu, felsefenin Berkeley ve Viasa'ya yaptığının aynısını, cahillere yapar. En cahil mezheplerin kiliselerinde duyulabilecek olan sabit dil şöyledir; "Dünyanın gerçekdışı olan gösterişlerini küçümseyin; bunlar kibirdir, hayaldir, gölgelerdir, gerçekte var olmayanlardır; dinin gerçeklerinin arayışında olun." Yobaz, doğayı reddeder. Manichean ve Plotinus gibi, bazı teozofistler, maddeye karşı belli bir kin ve öfkeye ulaştılar. Mısır'ın zenginliğine dönüp bakmadan kendilerinden şüphe duydular. Plotinus, bedeninden utanıyordu. Kısacası, hepsi madde hakkında Michelangelo'nun dış güzellik için söylediğini söyleyebilir, "Tanrı'nın ruha giydirdiği bu zayıf ve bezgin matem elbisesi, onun zamandan tahsil ettiği." Öyle görünüyor ki, hareket, şiir, fiziksel ya da entelektüel bilim ve dinin hepsi dış dünyanın gerçekliği hakkındaki inancımıza etki etmeye meyillidir. Ancak itiraf etmeliyim ki, tüm kültürün bizi idealizm ile aşılama eğiliminde olduğu genel savının ayrıntılarına çok geniş bir

merak duymanın içinde nankörce bir şey vardır. Doğaya karşı düşmanlık değil, bir çocuğun aşkını besliyorum. Sıcak günde genişliyor ve yaşıyorum, mısır ve kavun gibi. Doğanın güzelliğinden bahsedelim. Güzel doğa anamı taşlamak ya da hassas yuvamı kirletmek amacında değilim. Yalnızca, , tüm doğru eğitimlerin gözettiği gibi insanı nereye yerleştireceğim; insan yaşamının amacına ulaşmak dayanağı gibi, insanın doğa ile olan bağlantısı olan, insan göz önüne alındığında doğanın gerçek konumunu belirlemek arzusundayım. Kültür, doğa ile ilgili basit görüşleri ters çevirir ve bu, açık olarak nitelendirdiğini gerçek ve gerçek olarak nitelendirdiğini de hayali olarak adlandırmak için kullandığını akla getirir. Çocukların dış dünyaya inandıkları doğrudur. Bu, onun yalnızca akla sonradan gelen bir düşünce olarak belirdiği ama kültürle birlikte bu inancın ilk defasında olduğu gibi muhakkak akılda ortaya çıkacağı inancıdır.

İdeal teorinin popüler inanca göre avantajı şudur; teori dünyayı zihin için tamamıyla en cazip görünüşü ile sunar. Bu, aslında hem spekülatif hem uygulamalı Amacın, yani, felsefe ve ahlakın faydalandığı görüştür. Düşüncenin ışığında görüldüğü sürece dünya her zaman bir fenomendir ve ahlak bunu zihnin emrine verir. İdealizm dünyayı Tanrı'da görür. O, tüm insan ve nesne çevrelerinde, eylem ve olay, ülke ve bölge çevrelerini, zorlukla toplanmış olarak değil, her atomda, her eylemde, emekleyerek geçen bir yaşlıda, ama Tanrı'nın anlık sonsuzlukta çizdiği tek bir büyük resim olarak değil, ruhun derin düşüncesinde görür. Bu nedenle ruh kendisini evrensel yazıtın çok önemsiz ve mikroskobik incelenmesinden uzak tutar. Ruh amacı o kadar önemser ki, kendisini araçlara gömer. Hıristiyanlıkta, kilise tarihindeki skandallardan ya da hassasiyet ve eleştirilerden daha önemli bir şey görür ve insanlar ya da mucizelere çok kayıtsız olarak ve tarihsel kanıtların uçurumlarından zerre kadar rahatsız olmamış şekilde, Tanrı'dan fenomeni, onu bulduğu şekliyle, dünyadaki dinin

saf ve berbat şekliyle kabul eder. O, diğer insanların birliği ya da muhalefetinde, kendi iyi ya da kötü talihi olarak adlandırdığı görünümde, ateşli ya da tutkulu değildir. Hiçbir insan onun düşmanı değil. O, herkesi kendi dersinin bir parçası olarak kabul eder. Failden çok gözlemcidir ve O bir fail ama ne var ki gözlemek daha iyi olabilir.

RUH

İNSANIN ve doğanın gerçek teorisi için, bir miktar ilerleyicilik içermesi kesinlikle gereklidir. Tüketilmiş ya da tüketilecek olan kullanımlar ve ifade de son bulan gerçekler, insanın barındırdığı ve tüm ayrıcalıklarının uygun ve sonsuz uygulama bulunduğu bu meskenin tüm gerçeği olamaz. Ve doğanın tüm bu kullanımları, sınırsız kapsamdaki insan faaliyetini sağlayan toplam olduklarını kabul eder. Tüm krallıklarıyla, kökeninin nesnelerin varoşlarına ve çevrelerine dayandığı yere sadıktır. Her zaman Ruhtan bahseder. Mutlak olanı öne sürer. Ebedi bir etkidir. Her zaman arkamızdaki güneşe işaret eden büyük bir gölgedir. Doğanın görünüşü dindardır. İsa figürü gibi, yana eğilmiş bir baş ve göğüslerinin üzerine kapanmış ellerle durur. En mutlu insan doğadan ibadet dersini öğrenendir.

Ruh adını verdiğimiz o tarifsiz özden gelen, en çok düşünen kişi, , en azını söyler. Ham olanda, olduğu gibi, maddenin uzak belirsizliği olarak Tanrı'yı sezebiliriz; ancak onu tanımlamaya ya da betimlemeye çalıştığımızda, hem dil hem de düşünce bizi yüzüstü bırakır ve biz aptallar ve ilkel insanlar kadar çaresizizdir. Bu ruh ifadelerde kayda geçirilmeyi reddeder, ancak bir insan ona anlayarak ibadet ettiğinde, doğanın en muhteşem görevi Tanrı'nın gözle görülür hali olarak durmaktadır. Bu, evrensel ruhun onun yoluyla bireyle konuştuğu ve bireyi ona geri yönlendirmeye çabaladığı araçtır.

Ruhu göz önünde bulundurduğumuzda, halihazırda sunulan görüşlerin insanın tüm döngesini içermediğini görürüz. Buna birkaç ilişkili düşünce eklememiz gerekir.

Doğa tarafından akla üç problem yerleştirilir; Madde nedir? Nereden gelir? Ve nereye gider? Bu soruların yalnızca ilkini ideal teori cevaplar. İdealizm der ki: madde bir

cisim değil, bir fenomendir. İdealizm, bizi kendi varlığımızın kanıtı ve dünyanın varlığının kanıtı arasındaki tüm uyumsuzluk hakkında bilgilendirir. Biri mükemmeldir; diğeri herhangi bir güvenceden acizdir; zihin nesnelerin doğasının bir parçasıdır; dünya, günün güzelliklerine ve kesinliklerine şuanda uyanık olabileceğimiz ilahi bir rüyadır. İdealizm, marangozluk ve kimyanın prensiplerinden farklı olarak doğaya açıklama getiren bir savdır. Yine de, eğer maddenin varlığını inkar ederse, ruhun arzularını gideremez. Tanrı'yı benim dışımda bırakır. Beni kendi bakış açılarımın muhteşem labirentinde, sonu olmayan bir kayboluşun içine sürükler. Sonra kalp ona karşı koyar çünkü erkek ve kadına için gerçek varoluşu reddederken duygusal yakınlıktan kaçınır. Doğa insan yaşamı ile o kadar sarılmıştır ki, her şeyde ve her tanecikte insanlığa ait bir şey vardır. Ancak bu teori doğayı bana yabancılaştırır ve bizim onda kabullendiğimiz, kan bağına açıklama getirmez.

O zaman bırakın bizim bildiklerimizin şu anki haliyle, yalnızca ruh ve dünya arasındaki sonsuz farktan haberdar etmeye hizmet eden kullanışlı bir tanıtıcı sav olarak kalsın.

Ancak düşüncenin görünmez adımlarını takip ederken, Madde nereden gelir? Ve nereye gider? Sorularını sorgulamaya başlarız, farkındalığın oluklarından birçok gerçeklik bizim için ortaya çıkar. Ne bilgelik ne de aşk, ya da güzellik, ya da güç olmayan ama hepsinin birinde bir olduğu ve hepsinin tamamıyla her şeyin ondan var olduğu ve oldukları şey sayesinde; ruhun yarattığını; doğanın arkasında, doğanın içinde ruhun var olduğunu; bir ama birleşik olmayan, zaman ve mekanda olan, ama spritüel olarak ya da bizim vasıtamızla onsuz hareket etmediği; en yüksek olanın insan ruhunda bulunduğunu: bu yüzden Yüksek Varlık olan ruhun doğayı etrafımızda inşa etmeyip, ağacın yaşamının yeni dallar çıkartması ve eskilerin gözeneklerinden yapraklar çıkarttığı gibi, bizim vasıtamızla ortaya koyduğunu öğreniriz. Dünya üzerinde bir bitki

gibi, insan da Tanrı'nın koynunda durur, ihtiyacı olduğunda, sonsuz kaynaklar, nefesler tarafından bitmek tükenmek bilmez güç ile beslenir. İnsanın imkanlarını kim sınırlandırabilir? Üzerindeki havayı bir kere içine çekti mi, adalet ve gerçekliğin salt doğalarının farkına varmasına izin verilmiş olduğunu ve insanın, Yaratıcının bilincinin tümüne erişimi olduğunu, kendisinin fani bir yaratıcı olduğunu öğreniriz. Bilgelik ve gücün kaynaklarının nerede yattığı konusunda beni uyaran ve erdeme

"Altın anahtardır
Sonsuzluk sarayının kapısını açan"

şeklinde işaret eden noktalar, yüzeyinde gerçekliğin en yüksek belgesini taşır çünkü bana ruhumu arındırmak yoluyla kendi dünyamı yaratmak için canlılık verir.

Dünya, insanın bedeni ile aynı ruhtan gelir. Bu, Tanrı'nın daha uzak ve düşük kademedeki enkarnasyonu, bilinçaltında Tanrı'nın bir yansımasıdır. Ancak bedenen önemli bir bakımdan farklılık gösterir. Artık o şekilde insan iradesine bağlı değildir. Onun yüce düzeni bizim tarafımızdan dokunulmazdır. Bu yüzden, bizim için, ilahi bilincin şuandaki yorumlayıcısıdır. Bu onun sayesinde kendi gidişimizi ölçebileceğimiz bir sabit noktadır. Biz yozlaştıkça, biz ve evimiz arasındaki zıtlık daha belirgindir. Doğaya yabancı olduğumuz kadar, aynı zamanda Tanrı'dan gelen yabancılarız. Kuşların notalarını anlamıyoruz. Tilki ve geyik bizden kaçıyor; ayı ve kaplan bizi parçalıyor. Mısır ve elma, patates ve asma gibi birkaçı dışındaki bitkilerin kullanımını bilmiyoruz. Her bakıldığında ihtişama sahip olan doğa, O'nun bir yüzü değil mi? Ancak eğer yanı başında işçiler toprağı kazıyorlarsa, muhteşem doğayı özgürce hayranlıkla takdir edemeyecek olmak bize insan ve doğa arasındaki uyumsuzluğu gösterebilir. Şair, insanların görüş alanından uzak olana kadar, kendi hazzında anlamsız bir şeyler bulur.

OLASILIKLAR

DÜNYANIN kanunları ve şeylerin çerçevesine ilişkin araştırmalarda, en yüksek neden her zaman en doğru olandır. Zayıf bir olasılık olarak görünen şey arıtılmıştır, çoğunlukla zayıf ve sönüktür çünkü sonsuz gerçekler içinde zihinde en derine oturmuş olandır. Deneysel bilim görüşü, gölgeler ve işlev ve süreçlerin bilinmesinin sayesinde, öğrenciyi insana yakışır bir bütünlük beklentisinden yoksun bırakır. Âlim şiirsel olmayan bir hal alır. Ancak gerçeğe tam ve samimi bir dikkat gösteren en bilgili doğa bilimcilerin, kendilerinin doğa ile ilişkileri hakkında daha çok öğrenecekleri şey olduğunu ve buna, bilinen niceliklerden bir şey eklemek ya da çıkartmak ya da başka karşılaştırmalar yaparak, ruhun doğal hamlesi yoluyla ile ulaşılacağını görecektir. Öğrencide, kusursuzluk ve şaşmazlıktan çok daha mükemmel nitelikler olduğunu; çoğunlukla bir tahminin, şüphe götürmez bir onaylamadan daha verimli olduğunu ve bir hayalin, bizi yüz tane düzenlenmiş deneyden daha çok doğanın sırrının derinlerine götürebileceğini algılayacaktır.

Zira, çözülmesi gereken problemler, tam olarak da fizyolog ve doğa bilimcilerin saptamayı ihmal ettikleridir. İnsan için hayvanlar aleminin her bireyini bilmek, nesneleri daima ayıran ve sınıflandıran, en çeşitli olanları bir forma indirgeme çabasında olan yaradılışındaki bu bütünlük baskısının nereden ve ne için olduğunu bilmek kadar yerinde değildir. Zengin bir manzaraya dikkatle baktığımda, katmanlarının düzenini ve çakışmaları ezbere söylemektense, bütünlüğün huzurlu hissinde tüm kalabalık düşüncelerin neden kaybolduğunu bilmek benim amacıma daha uygun. Ayrıntılardaki özeni, nesneler ve düşünceler arasındaki ilişkiyi açıklayan bir ipucu; konkolojinin, botanik bilimin, sanatların *metafiziği* ile çiçeklerin, kabuklu hay-

vanların, hayvanların, mimarinin, formlarının zihinle ilişkisini gösteren ve fikirler üzerine bilim üreten bir iz olmadığı sürece, yeterince onurlandıramam. Doğa tarihinin raflarında, en kaba ve en alışılmadık vahşi hayvan, balık ve böcek türleri ile ilgili belli bir gizli doğrulama ve anlayışa duyarlı hale geliriz. Kendi ülkesinde, yabancı ülkelerdeki modellerinden tasarlanmış binaların görüntüsüne hapsedilmiş olan Amerikalı, İngiltere'deki York Minster ya da Roma'daki Aziz Petrus bazilikasına, bu yapıların da taklit olduğu – gizli bir ilk prototipin sönük kopyaları- olduğu hissi ile girdiğinde hayrete düşer. Ne de bilim, doğa bilimci dünya ve insan arasında geçinip giden muhteşem etkileşimi; doğanın en fark edilmez sakini olduğu için değil, onun kafası ve kalbi olduğu ve her büyük ve küçük şeyde, her dağ katmanında, rengin her yeni kanununda, astronominin gerçeklerinde, ya da gözlem ve analizin açıkça yattığı atmosferik etkide, kendisine ait bir şey bulduğu için hakimi olduğu harika eşleşmeyi gözden kaçırdığı sürece yeterince insan doğası niteliğine sahip değildir.

Bu gizemin bir algılanışı, on yedinci yüzyılın büyük Zebur yazarı George Herbert'in ilham perisini canlandırır. Aşağıdaki dizeler onun İnsan üzerine yazılmış küçük şiirinin bir bölümüdür.

"İnsan bütünüyle simetridir,
Oranlarla dolu, bir uzuvdan diğerine,
Ve tüm dünya ile hem de.
Her parça en uzaktakine kardeşim diyebilir,
Çünkü baş ve ayak özel bir dostluğa sahiptir,
Ve ikisi de aylar ve gelgitlerle hem de.

"Hiçbir şey çok uzağa gidemedi
Ancak insan yakaladı ve sakladı onu avı gibi;
Gözleri indirir en yüksek yıldızı;
O en küçük tüm gökyüzündeki.

Memnuniyetle bedenimizi iyileştirir şifalı otlar,
Çünkü onlar orada dostlarını bulurlar.

"Bizim için eser rüzgarlar,
Dinlenmez dünya, hareket eder gökyüzü ve çağlar şelaleler;
Hiç bir şey bu gördüğümüz, yalnızca bizim iyiliğimiz ister,
Bizim sevincimiz olarak, yada bizim hazinemiz;
Bütünlük ya bizim yüklüğümüz ya da yemeğimiz,
Ya da zevk dolabımız.

"Yıldızlar bizi uykuya teslim eder:
Gece perdeyi çeker; güneşin açtığı.
Müzik ve ışık başımıza eşlik eder.
Bedenimize yönelen her şey naziktir,
Köken ve varlıklarında; zihnimizdeki,
Yükseliş ve nedenlerinde.

"Daha fazla hizmetçi insana hizmet eder
Sonra onun farkına varacağı. Her patikada,
Ayağıyla ezer onu arkadaş edineni
Hastalık onu solgun ve yorgun yaptığında.
Ah büyük aşk! İnsan bir dünyadır ve vardır
Onunla ilgilenen başka biri."

Bu gerçeklikler kategorisindeki algılayış, insanı bilime çeken cazibeyi oluşturur, ancak dikkati araçtayken, sonuç görünürden kaybolmuştur. Bilimin bu eksik görüşü içinde, Platon'un şu cümlesini kabul ederiz; "şiir, yaşamsal gerçeğe tarihten daha yakındır." Zihnin her şüphe ve kehaneti, şüphesiz ki saygıyı hak eder ve gerçeğin belirtilerini taşıyan kusurlu teoriler ve cümleleri, değerli hiçbir fikir içermeyen sindirilmiş sistemlere tercih etmeyi öğreniriz. Aydın bir yazar, çalışma ve kompozisyonun sonucunun keşfedilmemiş düşünce alanlarının açıklanması ve böylece umut

vasıtasıyla uyuşmuş ruha yeni bir aktivite nakletmekle yanıt bulduğunu anlayacaktır.
Bu yüzden bu denemeyi, bir şairin bana söylediği ve her zaman dünyada oldukları ve muhtemelen her ozana yeniden görünen, ikisi de tarih ve kehanet olabilecek olan insan ve doğanın bazı gelenekleri ile sonuçlandırıyorum.
'İnsanın temelleri, maddeden değil ruhtan gelir. Ancak ruhun ana unsuru, sonsuzluktur. Bu nedenle, O'nun için, en uzun olaylar dizisi, en eski kronolojiler genç ve yeni gerçekleşmiştir. Bilinen bireylerin kaynağı olan evrensel insanın döngüsünde, yüzyıllar işaretlerdir ve tüm tarih yalnızca bir indirgemenin çağıdır.
'İçsel olarak doğa ile karşılıklı hissetmelerimize güvenmez ve inkar ederiz. Dönüşümlü olarak doğayla olan ilişkimizi sahiplenir ve reddederiz. Tahttan indirilmiş, mantıktan yoksun ve bir öküz gibi çim yiyen Nebukadnezar gibiyiz. Ancak, ruhun iyileştirici gücüne kim sınır koyabilir ki?
'İnsan, harap düşmüş bir tanrıdır. İnsanlar masum olduğunda, hayat daha uzun olmalı ve rüyalardan uyanırkenki kadar nazik bir şekilde ölümsüzlüğe geçmelidir. Şuanda, dünya delirmiş ve bağnaz olabilir, eğer bu düzensizlikler yüzyıllarca devam edebilir. Bu, ölüm ve bebeklik yoluyla kontrol altında tutuluyor. Bebeklik, günahkar insanların kucağına gelen ve onlara cennete dönmeleri için yalvaran ebedi Mesih'tir.
'İnsan kendisinin küçültülmüş halidir. Ruh (öz), bir zamanlar onun içine işlemiş ve dağılmıştır. İnsan, doğayı akıntılarının taşkınları ile doldurmuştur. Ondan, güneş ve ay ortaya çıkmıştır; erkekten güneş; kadından ay. Zihnin kuralları, eylemlerin süreleri kendilerini gün ve gece, sene ve mevsimlerle maddeselleştirmiştir. Ancak, insan kendisine bu büyük kabuğu oluşturmakla; damarlarını ve kılcal damarlarını artık dolduramaz, küçülüp bir damla haline gelmiştir. Yapının hala kendisine uyduğunu ancak artık çok büyük geldiğini görür. Diyelim ki, bir zamanlar ona oldukça uygundu, şimdi ona uzaktan ve yukarıdan uyum

sağlıyor. Kendi eserini çekinerek seviyor. Şimdi, erkek güneşin ve kadın da ayın takipçisidir sanki. Yine de bazen uykusundan sıçrıyor ve kendisine ve evine hayret ediyor ve kendisi ve onun arasındaki benzerlikte garip bir şekilde düşüncelere dalıyor. Eğer kendi kanunları hala üstünse, eğer hala o doğal güçlere sahipse, eğer sözü hala doğada değerliyse, bunun bilinçli güç olmadığını, bunun değersiz olmadığını yine de kendi iradesinden üstün olduğunu algılıyor. Bu içgüdüdür. 'Orfeus etkisindeki şairim böyle söyledi!

Şu anda, insan doğaya gücünün yalnızca yarısını uygular. Dünya üzerinde yalnızca kendi anlayışı ile çalışır. İçinde yaşar ve ufak şeylerde tutumlu büyük şeylerde müsrif bir bilinçle ona hakim olur ve dünya içinde en çok çalışan kişi, yalnızca yarım bir insandır ve kolları güçlü ve sindirimi sağlıklıyken, zihni hayvanlaşmıştır ve bencil bir yabanıldır. Doğa ile bağlantısı, doğa üzerindeki gücü, gübre yoluyla, ateşin ekonomik kullanımı, rüzgar , su ve denizcinin iğnesinde olduğu gibi; buhar, kömür, kimyasal tarım; dişçi ve cerrah tarafından insan bedeninin onarımı yoluyla olduğu gibi, anlayış yoluyladır: bu, sürgün edilmiş bir kralın hemen tahtına atlamak yerine, topraklarını karış karış satın alması gerekmesi gibi, bir tür gücün geri alınmasıdır. Bu sırada, karanlığın yoğunluğunda, amacın yanı sıra anlayışla, daha iyi bir ışığın parlamaya isteksiz parıltıları vardır – insanın doğa üzerinde tüm gücü ile yaptığı eylemin nadir örnekleridir-. Buna benzer örnekler şöyledir; tüm ulusların, ilk çağlarının en erken dönemlerindeki mucize gelenekleri; Yüce İsa'nın tarihi; dini ve politik devrimlerde ve köle ticaretinin yürürlükten kaldırılmasındaki gibi bir kanunun başarısı; adı altında düzenlenmiş, anlaşılması güç ve aynı zamanda inkar edilen gerçekler; dua; hitabet sanatı; kendi kendini iyileştirme ve çocukların bilgeliği. Bunlar, Amacın kral asasını geçici olarak kavramasının örnekleridir; sadece zaman ve mekanda değil, aynı zamanda güce neden olan oluk oluk akan anlık gücün ortaya koyuluşu-

dur. İnsanın gerçekteki ve ideal olan gücü arasındaki fark, akademisyenlerin, insanın bilgisi bir gece bilgisidir, *vespertina cognitio*, ancak Tanrı'nınki bir sabah bilgisidir, *matutina cognitio*, söylemi yoluyla neyse ki şekillendirilebilir.

Dünyada orijinal ve sonsuz güzelliği geri getirme sorunu, ruhun kurtarılmasıyla çözülür. Doğaya baktığımızda gördüğümüz harabe ve boşluk, bizim kendi bakışımızdadır. Görmenin ekseni, nesnelerin ekseni ile kesişmez ve bu yüzden nesneler şeffaf değil opak olarak görülür. Dünyanın bütünlükten yoksun olmasının ve çok fazla yalanın çökmüş olmasının nedeni, insanın kendisinden ayrılmış olmasıdır. Ruhun tüm taleplerini yerine getirene kadar bir doğa bilimci olamaz. Sevgi bir talep olduğu kadar algıdır da. Aslında bu ikisinden hiçbiri, diğeri olmadan mükemmel olamaz. Kelimenin tam anlamıyla, düşünce sadıktır ve sadakat düşüncedir. Derin, daha derine çağırır. Ama gerçek hayatta, ehilleşme kutlanmaz. Babalarının geleneğini takip ederek Tanrı'ya ibadet eden masum insanlar vardır, ancak bunların görev hissi daha tüm ayrıcalıklarını kullanmaya uzanmamıştır. Ve sabırlı doğa bilimciler vardır, ancak konularını anlayışın soğuk ışığı altında dondurmuşlardır. Dua, aynı zamanda gerçeğin araştırılması – ruhun temelsiz sonsuza hamlesi- değil midir? Hiçbir insan, hiçbir zaman, bir şey öğrenmeden içtenlikle dua etmemiştir. Ancak, inançlı bir düşünür, her nesneyi kişisel ilişkilerinden ayırmakta kararlı olduğunda ve ona düşüncenin ışığında baktığında, aynı anda bilim en kutsal sevgi ile ateşlemeli, o zaman Tanrı yeniden yaradılışa katılacaktır.

Zihin öğrenmek için hazırlandığında, nesneler aramaya gerek duymayacak. Bilgeliğin değişmez işareti şeylerde mucizevi olanı görmektir. Gün nedir? Sene nedir? Yaz nedir? Kadın nedir? Çocuk nedir? Uyku nedir? Bunlar, anlayışsızlığımızda bize etkisizmiş gibi görünür. Gerçeğin çarpıklığını gizlemek ve buna boyun eğmek için masallar

yazarız, yüce bilincin kurallarına anlattığımız gibi. Ama, gerçeğe bir düşüncenin ışığında bakıldığında, süslü püslü masal solar ve büzüşür. Gerçek yüce kuralı görürüz. Bu nedenle, aydın kişiye göre; bir gerçek asıl şiirdir ve en güzel masaldır. Bu mucizeler bizim ayağımıza getirilir. Siz de insansınız. Erkek ve kadın ve onların sosyal yaşamları, yoksulluk, çalışma, uyku, korku, kader sizin için bilindik şeylerdir. Bunların hiç birinin yüzeysel olmadığını, yine de her fenomenin zihnin ayrıcalık ve etkilerinde kökleri olduğunu bilin. Soyut soru sizin aklınızı meşgul ederken, doğa bunu somut halde sizin ellerinizde çözülmesi için sunar. Bu, zihinde fikirlerin meydana çıkması ve gelişmesi ile birlikte, özellikle hayatın dikkate değer dönüm noktalarında, günlük geçmişimiz üzerinde, ayrıntılı bir şekilde kıyaslanması için akıllıca bir incelemeydi.

Bu yüzden dünyaya yeni gözlerle bakmaya başlamalıyız. Dünya, aklın sonu gelmez sorularını –Gerçek nedir -ve sevgi sorularını -İyi nedir?- eğitilmiş amaç için pasif olarak kendini teslim etmek yoluyla cevaplayacaktır. Sonra benim şairimin söylediği olmalı; "Doğa katı değil akışkandır. Ruh onu değiştirir, şekil verir ve yaratır. Doğanın sabitliği ya da acımasızlığı, ruhun yokluğundandır; arı ruh için, o akışkandır, değişkendir, itaatkardır. Her ruh kendisine bir ev inşa eder ve kendi evinin ötesinde bir dünya ve dünyasını ötesinde bir cennet. Bilin ki, dünya sizin için o zaman var olur. Sizin için bilinmezlik mükemmeldir. Yalnızca olduğumuz şeyi görebiliriz. Adem'in tüm sahip oldukları, Sezar'ın tüm yapabildikleri, sizin içinizde var ve siz de yapabilirsiniz. Adem, kendi evine cennet ve dünya adını verdi; Sezar evine Roma; muhtemelen siz sizinkine, bir ayakkabı tamircisinin dükkanı; yüz dönüm sürülmüş arazi; ya da bir akademisyenin tavan arası odası diyorsunuz. Yine de tam anlamıyla, noktasından virgülüne, güzel isimleri olmadığı halde sizin hakimiyetiniz onlarınki kadar büyük. O yüzden, kendi dünyanızı inşa edin. Kendi zihninizdeki saf düşünceyi hayatınıza en hızlı şekilde uygula-

dığınızda, bu onun muhteşem boyutlarını ortaya çıkaracaktır. Nesnelerdeki karşılıklı devrim, ruhun istilasına katılacaktır. Domuz, örümcekler, yılanlar, haşere, tımarhaneler, hapishaneler, düşmanlar gibi tatsız görüntüler hızla yok olacaktır: onlar geçicidir ve artık bir daha görünmeyeceklerdir. Doğanın çöp ve kirlerini, güneş kurutmalı ve rüzgar üflemeli. Güneyden yazın geldiği zamanki gibi; kar tepeleri erir ve dünyanın yüzü güneş karşısında yeşile bürünür ki ilerleyen ruh yolunun etrafında kendi süslemelerini yaratabilsin ve gördüğü güzelliği beraberinde taşıyabilsin ve onu büyüleyen şarkı; o, şeytan artık görünmeyene kadar güzel yüzler, sıcak kalpler, aydın söylemler ve kahramanca eylemler resmedebilsin. Gözlem ile gelmeyen insanın doğanın üzerindeki krallığına,–artık onun Tanrı hayalinden daha öte olan bir hakimiyet,- insan, en az mükemmel görme yetisi kendisine kademeli olarak iade edilen kör bir adamın merakıyla girmelidir'.

KAFEKÜLTÜR YAYINCILIK

1. Dünya Savaşı, Kubilay Mehmet Gül
1 Futbol Maçı 22 Yalnız Kadın, Derleyen: Hikmet Zahir
100 Fırça Darbesiyle Kendi Resmini Yap, Hare Ergen
100 Kodla Kendi Web Siteni Yap, Halil Gökhan
100 Liraya Kendi Filmini Çek, Aydan Gündüz
100 Roman 100 Yazı, Der. Halil Gökhan
100 Saatte Kendi Kitabını Yaz, Halil Gökhan
100 Terimde Bütün Felsefe, Halil Gökhan
100 Türk Şey, Halil Gökhan
101 Doğu Öyküsü, H. Zekâi Yiğitler
101 Mesnevi Öyküsü, H. Zekai Yiğitler
101 Sufi Öykü , H. Zekâi Yiğitler
2014 Roman Ajandası, Haz. Halil Gökhan
2014 Roman Yazan Ajanda, Haz. Halil Gökhan
68 Devrim Plajı, Der. Halil Gökhan
Adamlar Kadınlardan Daha Orospuydu, Halil Gökhan
Ahmet Hulusi Efendi, H. Zekâi Yiğitler
Albert Camus & Özgürlük ve Devrim, Gülser Erçel
Anahtar Deliği, Halil Gökhan
Anarşi, Aycan Türk
Arafor, Sadık Yemni
Arılar, Melis Olçum
Aşkın Bütün Harflerine, Halil Gökhan
Ateistlerin Son Sözleri İnanmıyorum, Halil Gökhan
Ateizm, Voltaire
Aura Gizemleri, Nuran Budak Akrei
Ben Bilmem Beyin Bilir, Selma May
Bir Türk Sineması, Aydan Gündüz
Bütün Eserleri 1, Halil Cibran
Bütün Eserleri 2, Halil Cibran
Bütün Eserleri 1-2, Halil Cibran
Bütün Eserleri Tek Cilt, Halil Cibran
Bütün Şiirleri, Halil Cibran
Can Çekişen Ateist ile Papazın Konuşması, Marquis de Sade
Carmen, Prosper Merimée
Carmen Haremde, Raşel Rakella Asal
Cecile, Raşel Rakella Asal
Cennet, Muammer Yüksel

Che Guevara: Devrim ve Yoldaş, Jean Cormier
Cibran Neden Evine Gidemedi? Derleyen: Candan Selman
Çanakkale Cehennemi, Pierre Miquel
Demokrasi Öldü mü? Der. Halil Gökhan
Denemeler, Michel de Montaigne
Denge, Thorvald Steen
Devamı Hayat, Hasan Öztoprak
Dilenci ile Milyarder, Benoit Saint Girons
Doğa, Ralph Waldo Emerson
Dokuz Mektupluk Roman, Fyodor M. Dostoyevski
Dolandırıcılar , Marquis De Sade
Dolu Ağız, Halil Gökhan
Don Quijote ve Roman Sanatı, Der. Halil Gökhan
Dr. Jekyll - Mr. Hyde, Robert Louis Stevenson
Duran Ufo, Candan Selman
Dünya Edebiyatı En İyi 75 Öykü, Der. Halil Gökhan
Dünyadan 101 Bilgelik Öyküsü, Der. Emine Ebru
Dünyanın En Güzel 100 Şiiri, Der. Halil Gökhan
Düşen Son Melek, Muammer Yüksel
Edebiyat Dersleri, Arthur Schopenhauer
Ekonomik İtaatsizlik, Henry David Thoreau
En Güzel Aşk Öyküleri, Kadın Öyküleri Yazarları
Ensest, D.A.F. Marquis de Sade
Enstantaneler, Alain Robbe-Grillet
Ernestine, D.A.F. Marquis de Sade
Eugenie Grandet, Honoré de Balzac
Fagin, Semra Topal
Felsefe Aşkı Öldürür, Editör: Halil Gökhan
Fransızca Fiil Çekimleri, Halil Gökhan
Gaip, Muammer Yüksel
Garcia'ya Mektup, Elbert Hubbard
Genç Edebiyatçı Arkadaşlara Bazı Tavsiyeler, Charles Baudelaire
Genel Hayat Öyküleri, Kolektif
George Sand Öldü mü? Fyodor M. Dostoyevski
Goglis Ne Demek? Candan Selman
Googo, Emine Ebru
Gölgesi İnce Kız, Gökçe Tuncer
Göz Müptelası, Gökçe Tuncer
Gümüş Güneşin Sarhoş Kızı, Şirin Parkan
Gündüz Ağda Gece Barda, Arzu Mutlu

Hakikatin Ölümü, Hasan Öztoprak
Halil Cibran Nefes ve Kum, Halil Gökhan
Halkın Afyonu, Karl Marx
Hayal Kırıklığı, Emine Ebru
Hayatımın Bütün Kadınları, Kolektif
Hayatınızı Değiştiren 10 Kişi, Der. Halil Gökhan
Hayatınızı Değiştiren 10 Öykü, Der. Emine Ebru
Hayatınızı Değiştiren 10 Şiir, Der. Halil Gökhan
Hep Oyunda Kalmak, Aydan Gündüz
İmkansız Aşk, Hasan Öztoprak
İntikam, Muammer Yüksel
İstanbul'un 72 Milleti, Hasan Öztoprak
İstanbul Hikâyeleri, Thorvald Steen
İstanbul Yüzleri, Ayşe Tatlıcı
İyi Yazarlar Neden İyi Yazarlar? Edgar Allan Poe
Kader Şifresi, Selma May
Kadercilik, Marquis de Sade
Kadın Yazarlardan Kadın Öyküleri, Kolektif
Kadın Yazarlardan Savaş Öyküleri, Kolektif
Kadınlar Aşkı Nasıl Yaşar, Selma May
Kadınlar Yanlış Biliyor, Arzu Mutlu
Kadınların En Çok Aldattığı Burçlar, Ayda Ersan
Kara Şiir Antolojisi, Altay Öktem-Halil Gökhan
Karıma Mektuplar, Marquis De Sade
Kesişen Yollar, Özlem Tüm
Kırmızı Zambak, Anatole France
Kişisel Değil, Ebru Gökçe
Kokain, Sigmund Freud
Küçük Felsefe Sözlüğü, Voltaire
Kütüphane Sözlüğü, Emine Ebru
Melekler Okulu, Selma May
Mutsuz Aşk Antolojisi, Önsöz: Alain de Botton
Nahide: Yarım Kalan Mucize, Şebnem Atılgan
Nasıl Yazıyorlar? Halil Gökhan
Obtüratör, Halil Gökhan
Okul Mazeretleri, Çiğdem Keskinbıçak
Öğretmenim, H. Zekâi Yiğitler
Özgür Cehalet, Le Monde diplomatique Yazıları
Oyunculuk Dersleri, Denis Diderot
Paris, Honore de Balzac
Paristanbul, Halil Gökhan

Pornografi, Aycan Türk
Reşat Enis & Tozlu Raflardaki Gölge, Aydan Gündüz
Ruhlar Âleminde Yaşam, Selma May
Sartre Google'da Neden Bulunamadı? Der. Halil Gökhan
Senaryo Dersleri, Büyük Ustalar
Sevgi S.nin Gülüşü, Semra Topal
Sigmund Freud Ruh ve Haz, Emine Ebru
Sivil İtaatsizlik, Henry David Thoreau
SJ'de Neler Oluyor, Suna Baykam
Suç Ansiklopedisi, Aycan Türk
Suçlusun, Emile Zola
Şarap Sözlüğü, Suna Baykam
Şarap ve Esrar, Charles Baudelaire
Toplu Şiirleri, Hasan Öztoprak
Üzerime Gölgen Düşmüştü Sen Güneştin, Şirin Parkan
Y Kuşağı, Aycan Türk
Y Kuşağı için Sosyoloji Sözlüğü, Aycan Türk
Yazının Hyper Derecesi, Halil Gökhan
Yazmak, Michel de Montaigne
Yedinci, Halil Gökhan
Yeni Roman, Alain Robbe-Grillet
Yeni Sevgili, Halil Gökhan
Yılan, Stig Dagerman
Yürümek, Henry David Thoreau